

FCG.

Kestävyyden kipinä ei sammu! Kestävän matkailun suunnitelma

Kittilä ja Levi

Marraskuu 2022

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kittilä

LAPIN LIITTO

Sisällys

1. Alkusanat	2
2. Kestävyyden lyhyt oppimäärä	3
3. Näin me teimme sen	7
4. Levin ja Kittilän matkailu nyt	8
5. Tavoitteet ja tahtotila	14
6. Levin ja Kittilän kestävän matkailun ekosysteemi	16
7. Toimenpidesuunnitelma - Solekko tehä!.....	1
8. Vaikutukset kestävyteen eri näkökulmista	8
9. Tiekartta ekosysteemiyhteistyön	9
10. Vastuullisuudesta viestiminen	10

1. Alkusanat

Matkailumaailma ja toimintaympäristö muuttuvat ennennäkemättömän nopeasti ja siksi varautumista, kysynnän muutosten tunnistamista, ennakointia ja uutta ajattelua tarvitaan enemmän kuin koskaan. Toimiva kestävän matkailun ekosysteemi vahvistaa elinkeinotoimintaa, lisää kustannustehokkuutta ja tiedonvaihtoa sekä vuorovaikutusta eri taustaisten toimijoiden välillä. Se myös tuottaa paikallista ja yhteiskunnallista hyvinvointia sekä arvoa matkailijalle.

Kittilässä ja Levillä matkailuyritykset, Kittilän kunta ja muut matkailuun nivellyvät toimijat tahtovat asettaa kunnianhimoisia ja monipuolisia tavoitteita eri kestävyysosa-alueille. Tavoitteet nousevat Leville ja Kittilälle ominaisten teemojen ja toimintojen kautta, ja toimenpiteillä halutaan myös erottua uniikkina matkailukeskuksena ja kestävyysosa-alueena kotimaassa ja kansainvälisesti.

Levin ja Kittilän kestävän ja vähähiilisen matkailun kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma on toimijoiden työkalu matkailun kestävyysosa-alueen edistämiseksi. Suunnitelmassa on määritelty alueen nykytila-analyysin ja toimijoiden yhteisen työskentelyn pohjalta matkailualueen tahtotila ja tavoitteet, matkailuekosysteemin rakenne sekä yhteinen, pitkäjänteinen toimenpidesuunnitelma. Se tekee näkyväksi ekosysteemin toimijoiden erilaiset roolit ja tehtävät kokonaisuudessa ja havainnollistaa tekojen virstanpylväät. Keskeisinä näkökulmina on sekä hiilijalanjäljen pienentäminen että hiilikädenjäljen suurentaminen, taloudellisuus ja vastuu yhteisöstä. Suunnitelman toteutumista seurataan määrääjain, yhteisesti sovituin mittarein.

2. Kestävyyden lyhyt oppimäärä

Kestävä kehitys on monia eri näkökulmia läpikäyvä tavoite, johon liittyy kosolti erilaisia termejä ja määritelmiä. Seuraavassa kuvassa on avattu niistä matkailun vinkkelistä keskeisimmät.

Kuva 1: Kestävyyden näkökulmia matkailussa

Business Finlandin matkailumarkkinoinnista vastaava Visit Finland rohkaisee matkailuyrityksiä

- **ekologisuuteen** mm. jätteisiin, energian kulutukseen, veden kulutukseen, ympäristön huomioimiseen, ruokaan ja viestintään liittyvin toimenpitein,
- **taloudellisuuteen** mm. paikallisuuden, yhteisöjen, kestävien investointien ja yritystoiminnan läpinäkyvyyden kautta sekä
- **sosiokulttuuriseen** kestävyteen mm. paikallisen kulttuurin kunnioittamisen ja elinvoimaisuuden ylläpitämisen, osallistavuuden, paikallistuotteiden ja -elementtien ja sidosryhmäyhteistyön avulla.

Kestävässä matkailussa huomioidaan vastuullisuuden kaikki osa-alueet ja valinnat jokapäiväisessä toiminnassa – teko kerrallaan.

Seuraavan sivun kuvassa on esimerkkejä kestäväyyden eri näkökulmien huomioon ottamisesta matkailun kehittämisessä.

Kuva 2: Näkökumia kestävän matkailun kehittämiseen

Kestävän kehityksen sitoumukset ja Agenda 2030

Kestävyydelle asetettuja tavoitteita on ylätasolla linjattu Suomen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa, joka puolestaan on linjassa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman **Agenda 2030**:n kanssa. Agenda 2030 sisältää 17 päätavoitetta (Sustainable Development Goals). Tarkoituksena on kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, taloudellinen vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla.

Kestävän kehityksen tavoitteet linkittyvät tiiviisti toisiinsa eikä yhtäkään niistä voi tavoitella toisen kustannuksella. Tavoitteiden toteutumiseen tarvitaan kaikkia osapuolia: julkisia toimijoita, yritys-elämää, järjestöjä ja kansalaisia.

Suomen sitoumuksen erityisiä tavoitteita ovat:

1. Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin
2. Vaikuttavien ihmisten yhteiskunta
3. Työtä kestävästi
4. Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt
5. Hiilineutraali yhteiskunta
6. Resurssiviisas talous
7. Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat
8. Luontoa kunnioittava päätöksenteko

Kuva 3: Kestävän kehityksen 17 päätavoitetta

Green Deal ja vihreä siirtymä vaikuttavat kaikkeen

Green Deal on Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja strategia, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Vihreän siirtymän vaatimus on osa Green Dealia, ja sillä tavoitellaan erityisesti talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.

Vihreä siirtymä vaikuttaa läpileikkaavasti kaikkiin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän alueisiin - matkailuunkin - ja ohjaa rahoituksen myöntämisen kriteereitä sekä meillä Suomessa että kansainvälisellä tasolla, julkisista rahoitusinstrumenteista aina markkinaehtoiisiin instrumentteihin pankkirahoitukseen. Paljon puhutaan myös digitaalisesta siirtymästä, joka ei automaattisesti ole vihreää, sekä digivihreästä kaksoissiirtymästä.

Alla on esitetty esimerkkejä siitä, mitä vihreä siirtymä voi käytännössä tarkoittaa kestävän matkailun näkökulmasta.

VIHREÄ SIIRTYMÄ MATKAILUSSA					
Soveltaen: https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/04/Matkailuyritysten-vihrea-siirtyma-vinkkivihkonen.pdf					
Ilmastoteot	Kestävät hankinnat	Fiksu liikkuminen ja logistiikka	Vähähiilinen ruoka ja juoma	Kestävä kulutus ja energiatehokkuus	Luonnon monimuotoisuus
<ul style="list-style-type: none">• Hiilijalanjäljen pienentäminen• Ilmastokestävä matkailu-rakentaminen ja infrastruktuuri• Kompensointi-mahdollisuudet (kunta, yritykset, matkailijat)	<ul style="list-style-type: none">• Kestävyyss-kriteereiden painotus (elinkaari-ajattelu)• Sertifikaatit ja ympäristömerkit• Uudelleen-käyttö, korjaus, liisaus• Yhteishankinnat	<ul style="list-style-type: none">• Älykkäät matkaketjut ja joukkoliikenne• Kestävä "mikro-liikkuminen" alueella (kalusto, reitistöt, opastus)• Viipymän pidentäminen	<ul style="list-style-type: none">• Lähi-, luomu- ja kasvisruuan suosiminen• Luonnonkala• Villiyrityt• Sesonkiraaka-aineiden hyödyntäminen• Hävikin pienentäminen ja hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none">• Jätteen minimointi ja lajittelu• Veden säästäminen• Vähemmän muovia• Älykäs valaistus• Uusitutvat energiamuodot• Energiaremontit• Jakamistalous• Kaluston yhteiskäyttö	<ul style="list-style-type: none">• Suojelu ja ennallistaminen• Hiilinielut (tunnistaminen, arviointi, luokittelu, suojelu)• Kulttuuri-maiseman hoito• Pienet teot ja talkoilu• Sponsorointi

VIESTINTÄ • OPASTUS • OHJEISTUS • OSALLISUUS

Kuva 4: Esimerkkejä vihreästä siirtymästä matkailussa

Hiilijalanjälki alas ja hiilikädenjälki ylös!

Ekologisen kestävyuden keskeisiä mittareita ovat hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Hiilijalanjälki kuvaa tuotteen tai tekemisen kuormittavuutta ilmastolle, ja energiankulutus on siinä merkittävässä asemassa. Palvelun hiilijalanjälkeä muodostuu myös yrityksen ulkopuolella esimerkiksi ketjussa alkutuotannosta hävikkiin.

Matkailualalle on kehitetty oma, maksuton CO₂-laskurinsa, jonka avulla yritys voi laskea hiilijalanjälkensä ja kartoittaa isoimmat päästölähteet. Tulosten perusteella toimintaa voi suunnitella entistä ilmasto-ystävällisemmäksi ja myös viestiä ilmastotyöstä. Laskuri on siirretty osaksi Visit Finlandin hallinnoimaa STF-ohjelmaa¹.

Toisin kuin negatiivisiin ilmastovaikutuksiin keskittyvä hiilijalanjälki, hiilikädenjälki kuvaa sitä, kuinka toiminnalla voi auttaa hillitsemään ilmastomuutosta. Matkailun ekosysteemissä hiilikädenjälkeä voivat tuottaa vaikkapa sellaiset laite- ja teknologiavalmistajat, joiden tarjoama ratkaisu auttaa varsinaista matkailuyritystä pienentämään omaa hiilijalanjälkeään.

HIILIJALANJÄLKI

Ihmisen toiminnan aiheuttamat ilmastopäästöt.
Määritettävissä organisaatiolle, toiminnalle tai tuotteelle.

HIILIKÄDENJÄLKI

Positiivinen hiilikädenjälki syntyy esimerkiksi siitä, että yrityksen tarjoama ratkaisu pienentää jonkun toisen – tyypillisesti asiakkaan – hiilijalanjälkeä

Kuva 5: Hiilijalanjäljen ja kädenjäljen erot

¹ <https://co2calc.visitfinland.fi/>

3. Näin me teimme sen

Kestävän matkailun suunnitelmaa varten järjestettiin yhteensä 5 yhteistä työpajaa, joissa edettiin suunnitelmallisesti kohti yhteisen kestävän matkailun ekosysteemin rakentamista ja kestävyys- ja ympäristötoimien priorisointia ja aikataulutusta. Työpajat toteutettiin kesä-lokakuun 2022 aikana, ja mukana oli aktiivinen joukko Kittilän, Levin ja ympäröivän alueen yrityksiä ja muita toimijoita. Prosessin vetämisestä ja suunnitelman kokoamisesta vastasivat FCG:n asiantuntijat.

 <p>NYKYTILA-ANALYYSI</p> <ul style="list-style-type: none"> Kartoitettiin ja analysoitiin toimintaympäristön, kestävyys- ja vihreän siirtymän reunaehdoja ja mahdollisuuksia. Benchmarkattiin onnistuneita vastuullisen ja kestävän matkailun alueita ja niiden käytäntöjä. Kutsuttiin verkosto koolle yhteiselle matkalle miettimään painopisteitä Levin ja Kittilän kestävän matkailun kehittämiselle. 	 <p>KESTÄVYYDEN TEEMAT</p> <ul style="list-style-type: none"> Työstettiin kestävyys- ja ympäristötoimien kolmen ulottuvuuden - taloudellinen, ekologinen ja sosio-kulttuurinen - alla keskeisiä kehittämisteemoja. Koostettiin teemoista tiiviitä infopaketteja ja nostettiin esille hyviä benchmark-esimerkkejä. Määriteltiin yhdessä keskeiset kehittämistoimet kestävyys- ja ympäristötoimien saralla. Innovoitiin toimijoiden kanssa vähähiilisiä tuotteita ja palveluita. 	 <p>VERKOSTON PELISÄÄNNÖT</p> <ul style="list-style-type: none"> Mietittiin yhdessä verkoston toimijoiden kanssa yhteisiä toimintatapoja ja pelisääntöjä. Otettiin kantaa myös siihen, miten kestävyys- ja ympäristötoimien kerrotaan asiakkaille. 	 <p>SUUNNITELMAN KOKOAMINEN</p> <ul style="list-style-type: none"> Koostettiin yhteisten työpajojen pohjalta konkreettinen, aikataulutettu ja vastuutettu toimenpidesuunnitelma. Tunnistettiin ekosysteemin toimijat ja näiden roolit toteutukselle. Kartoitettiin toimenpiteiden rahoitusmahdollisuudet. 		
<p>Webinaari: VERKOSTO KOOLLE!</p>	<p>Työpaja: VASTUULLINEN INFRASTRUKTUURI</p>	<p>Työpaja: VASTUULLINEN TUOTE-KEHITYS JA PALVELUT</p>	<p>Työpaja: PAIKALLISUUSTEEMAN TYÖSTÄMINEN</p>	<p>Kestävän matkailun leiri ja työpaja: KAIKKI IRTI KESTÄVYYDESTÄ!</p>	<p>Kipinäpäivät: KESTÄVYYDEN KIPINÄ EI SAMMU!</p>
<p>LÄHTÖKOHDAT JA TAHTOTILA</p>		<p>LINJAUKSET JA KEHITTÄMISTOIMET</p>	<p>YHTEISTYÖN TIIVISTYMINEN</p>	<p>YHTEINEN SUUNNITELMA</p>	

4. Levin ja Kittilän matkailu nyt

Levi on Suomen suurin ympärivuotinen matkailukeskus, jonka kasvu oli nopeaa aina Covid19-pandemiaan saakka. Matkailutulo ja työllisyysvaikutukset pienentyivät pandemian aikana rajusti, vaikka kotimaan matkailusta saatiinkin pientä piristysruisketta. Vuonna 2020 matkailun työllisyysvaikutus Kittilässä oli 765 henkilötyövuotta ja matkailutulo 126 215 900 euroa. Koronan jälkeen kansainvälinen kiinnostus Lappia kohtaan on jälleen kasvussa.

Levin ja Kittilän saavutettavuus

- Autolla kantatie 79 Rovaniemeltä ja kantatie 89 Sodankylästä risteävät Kittilässä.
- Junalla pääsee Kolariin tai Rovaniemelle.
Bussit kulkevat Rovaniemeltä ja Muoniosta.
- Lisäksi Kittilässä toimivat työ- ja asiointilinjat sekä matkailijoille Levin kohteiden välillä talvella liikennöivä SkiBus sekä lentokenttäbussit.
- Lentäen Kittilän kansainväliselle lentoasemalle.
- Julkisen liikenteen yhteyksien määrä vaihtelee eri vuodenaikoina. Esimerkiksi lentokenttäkuljetukset toimivat kesäaikaan ja matkailusesongin ulkopuolella kutsuliikenteenä ja ennakkovarauksella.
- Liikkuminen ilman omaa autoa ei ole aina mahdollista.

Kohteen saavutettavuus on yksi keskeisistä tekijöistä asiakkaalle ja elinehto matkailutoimijalle, ja samaa aikaan se vaikuttaa myös alueen ja sen kohteiden hiilidioksidipäästöihin, ostettavuuteen, viiptymään, prosessien ja siirtymien toimivuuteen ja viihtyvyyteen.

Hinnan ohella sujuvat matkaketjujen toimivuudella ja ajantasaisen informaation saatavuudella on iso merkitys, kun matkailija tekee valintojaan. Matkailualueen sisäisen liikkumisen ratkaisut ja asiakkaan ohjaaminen ja kannustaminen esimerkiksi lainavälineistöllä lihasvoimalla liikkumiseen ovat hyviä tapoja vähentää turhia päästöjä.

Kehittämisen reunaehtoja kansallisista ja alueellisista tavoitteista Valtakunnalliset matkailun kehittämisstrategiat ohjaavat kansallisella tasolla elinkeinon kehittämistyötä ja maamarkkinointia, josta Visit Finland vastaa. Visit Finlandin strategiassa 2021-2025 linjatun vision mukaan *Suomi on johtava kestävän matkailun kohdema. Luomme lisäarvoa yhteiskunnalle ja asiakkaillemme ainutlaatuista luontoamme ja kulttuuriamme vaalien. Suomi on tiedostavan matkailijan ykkösvalinta.*

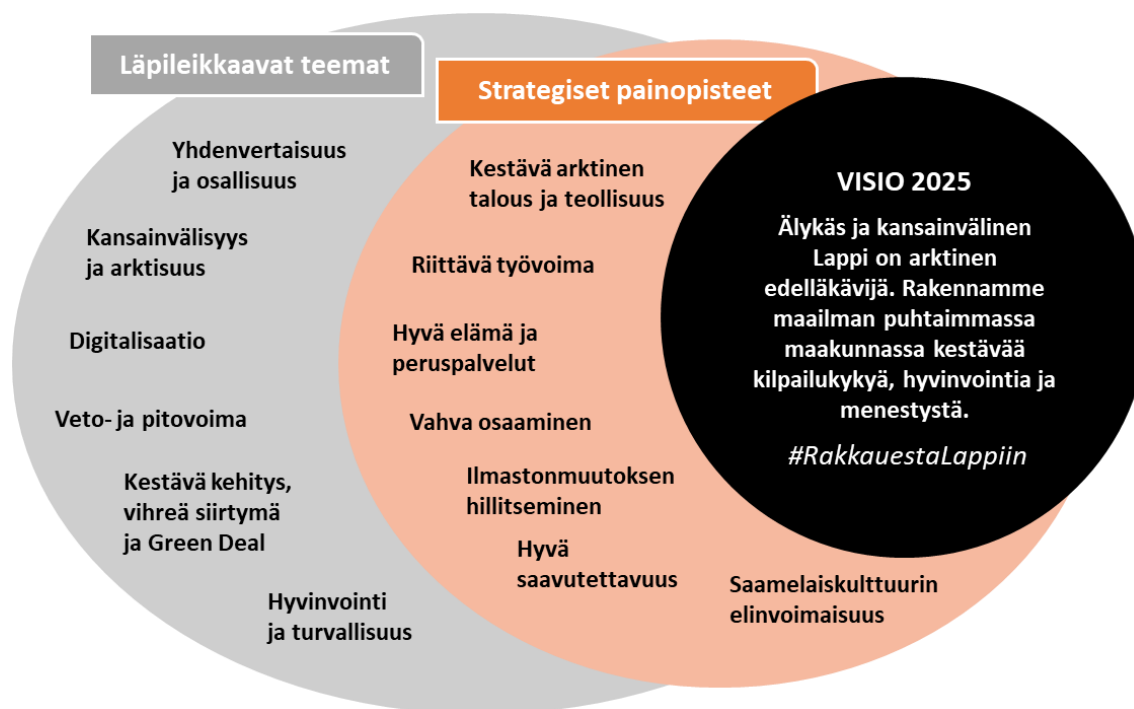
Visit Finlandin vuonna 2019 käynnistämä **Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelma** tarjoaa yrityksille ja matkailu-destinaatioille seitsemän askeleen kestävän matkailun kehittämispolun.

Kuva 8: Kestävän matkailun 7 askeleen kehittämispolku (Sustainable Travel Finland)

Suunnitelman laatimisen ajankohtana STF-ohjelmassa on Kittilän matkailuyrityksistä mukana 30. Lisäksi seitsemän yritystä on jo saanut STF-merkin: Hotelli Hullu Poro, Kittilän lentoasema, LeviDay-huvilat, Lapland Hotels Snow Village, Break Sokos Hotel Levi, Levi Ski Resort ja Eat Shoot Drive.

Maakunnallinen **Lappi-sopimus** pitää sisällään Lapin maakuntaohjelman 2022–2025 sekä maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 ja antaa kokonaiskuvan maakunnan strategisesta kehittämisestä. Kestävä kehitys näkyy sopimuksessa vahvasti sekä strategisissa painopisteissä että läpileikkaavana teemana.

Kuva 9: Lappi-sopimuksen visio 2025 (mukailtu)

Alueellisella tasolla Lapin liitto kehittää matkailutoimintaa **Arktisen matkailuekosysteemin** avulla.

Kestävän matkailun toteutusten tuleekin näkyä eri tasoilla: strategisella tasolla, laajassa eri alojen välisessä ekosysteemi yhteistyössä ja verkostoiden toiminnassa, toimintaympäristön toimivuudessa, yrityksissä ja koko palvelurakenteessa, matkailijoille ja asukkaille.

Lapin matkailustrategian 2023 vision mukaan Lappi on vastuullinen ja aito ympärivuotinen matkailukohde, joka kasvaa viisaasti.

Samaan aikaan kestävän matkailun suunnitelman kanssa on valmistunut Levin strategiatyö. Uudessa, Levi on rakas -strategiassa visio 2030 on tiivistetty yhteen lauseeseen:

Vain yksi on Levi! – Levi on ainutlaatuinen, nyt ja tulevaisuudessa

Levin aiempi strateginen kehittämissuunnitelma, **Levi 4**, on laadittu alueelle vuonna 2017. Suunnitelman toimenpideohjelma ulottuu vuoteen 2025. Levi 4:n visiossa:

- Levi on Pohjois-Euroopan kiinnostavin ympärivuotinen elämys- ja aktiviteettikeskus.
- Levin brändi on yhtä kuin Lappi niin kansainvälisillä kuin kotimaisillakin markkinoilla.
- Levin toiminnassa asiakas on aina ytimessä. Keskitymme asiakkaamme matkakokemuksen nostattamiseen ja helpottamiseen ja teemme tämä rakkaudella.
- Levillä uskotaan, että digitaalisuus on osa elämää. Tahtotilamme on tuottaa poikkeuksellinen digitaalinen kohtaaminen asiakkaidemme kanssa.
- Levillä olemme tekemisissä ihmisten vapaa-ajan kanssa sekä autamme heitä elämään omanlaistaan lomaa. Positiomme on "Lifestyle and Freetime".
- Levillä uskotaan, että korkea laatu syntyy puitteista ja huomioimisesta.

Yhteiseksi sisäiseksi tahtotilaksi ja visioksi ideoitii ja valittiin helposti muistettava "Levi on rakas", joka on edelleen ajankohtainen ja näkyvästi esillä uudessakin Levin strategiassa.

Kestävä kehitys sisältyy jo Levi 4 -suunnitelmaan yhtenä sen keskeisistä kehittämisteemoista. Kestävän kehityksen osalta tarkemmassa tarkastelussa oli kestävä matkailu, jossa erityisiksi näkökulmiksi nostettiin ruokatuotanto, luonnon monimuotoisuus ja sen ylläpitäminen sekä yhteys Leviä ympäröiviin luontoalueisiin ja kyläyhteisöihin.

Kuva 10: Levi 4 -suunnitelman sisäinen visio, Levi on rakas

Kittilässä ja Levillä on toteutettu kestävän matkailun kehittämistyötä suunnitelmallisesti jo yli 10 vuoden ajan mm. eri teemojen hankkeissa:

- Levi 4 -kehittämissuunnitelma 2015 sekä aiemmat Levin kehittämissuunnitelmat (I-III)
- Kestävät hankinnat -hanke 2016–2018: Innovatiiviset hankinnat pienissä kunnissa (2018)
- Levin matkailukeskuksen ja sen vaikutusalueen jätehuollon kehittämissuunnitelma (2019)
- Levin pyörämatkailun kasvuohjelma (2020)
- Kestävän liikkumisen palveluiden ekosysteemi (2020-2022)
- Likiruoka - Maaseudun resurssien jakelun kehittäminen: Uudenlainen toimintamalli maaseutuyrittäjyyteen ja alueelliseen logistiikkaan (2021–2022)
- Teko kerrallaan - Levin vastuullisuusviestinnän käsikirja (2021)

Kuva 11: Kestävän matkailun eteen tehtyä työtä Kittilässä ja Levillä

Kittilän kunnassa elinkeinotoimen yksikkö, Kideve Elinkeinopalvelut, tekee aktiivista ja systemaattista työtä yrittäjyyden ja kestävyys eteen. Vuoden 2022 syksyllä ajankohtaisia ovat muun muassa Tunturi-Lapin kuntien kestävä liikunnan strategian laadinta, REDU Levi-Instituutin ja yritysten välisen yhteistyön tiivistäminen sekä koulutukset mikroyrityksille uusiutuvan energian, ruokahävikin vähentämisen ja vihreä siirtymän teemoista. Meneillään on myös yhteistyö Levin alueen asumismahdollisuuksien kehittämiseksi ja monipuolistamiseksi.

Monet Levin yritykset ovat lähteneet suorittamaan ympäristösertifikaatteja. Kestävän matkailun suunnitelman laatimisen aikaan kansainvälinen ISO 14001 -ympäristösertifikaatti on myönnetty Levi Ski Resortille ja Hotelli Hullulle Porolle. Green Key -ympäristösertifioinnin ovat vieneet loppuun Design Hotel Levi, Levi Hotel Spa, Levi Suites, Levin Iglut – Golden Crown, Northern Lights Village, Polar Star Apartments ja LeviDay-huvilat. Ohjelmajärjestelmän suunnatun Green Activities -ohjelman on suorittanut kolme yritystä: Discover Lapland, Lapin Luontoelämys ja All Huskies. Levi Ski Resortin ympäristöjärjestelmä sai kansainvälisen ISO 14001 -ympäristösertifikaatin vuonna 2018 ensimmäisenä hiihtokeskuksena Pohjoismaissa. Visit Levi puolestaan on saanut Green Office ympäristösertifioinnin.

Paikallisesti tunnustusta aktiivisuudesta ja myös kestävyys eteen tehdystä työstä jaetaan vuosittain Visit Levin Revontuligaalassa. Gaalassa palkitaan alueen yrityksiä, henkilöitä ja tapahtumia, jotka ovat vaikuttaneet alueen kasvuun, ympärivuotisen ja kestävä matkailun kehittämiseen sekä Levin hengen luomiseen. Ansioituneet toimijat palkitaan avoimen äänestyksen perusteella, ja palkintokategorioita on yhteensä 11. Viime vuosina palkittujen yritysten joukossa on ollut esimerkiksi kaivosyhtiö Agnico Eagle Finland, jonka perustamasta rahastosta matkailuyritykset voivat hakea stipendejä maksukseen auditointimaksun ja ympäristösertifikaatin vuosimaksun ensimmäisenä vuonna.

Vuonna 2021 valmistunut *Teko kerrallaan - Levin vastuullisuusviestinnän käsikirja* ohjeistaa matkailuyrityksiä vastuulliseen viestintään. Erityisesti korostetaan vastuullisuutta arktisen luonnon säilymisestä, paikallisen kulttuurin ja talouden elinvoimaisuudesta sekä ihmisten hyvinvoinnista.

Viestimällä omista teoistaan kestävyden ja vastuullisuuden eteen yritys voi vaikuttaa asiakkaiden valintoihin ja ohjata näitä vastuullisempaan toimintaan. Levillä on myös järjestetty vastuullisuusviestinnän koulutusta matkailutoimijoille, ja työ jatkuu edelleen.

Kuva 12: Matkailija löytää tietoa vastuullisuudesta levi.fi/info -sivuilta

Koko kohteen tasolla matkailija saa ohjeistusta ja tietoa kestävästä matkailusta toimenpiteistä mm. levi.fi/info -verkkosivuilta. Vihreät vinkit Leville ohjeistavat viisi tapaa säästää luontoa, Vihreät vinkit

majoituskohteeseen -sivu muistuttaa majoittujaa muun muassa veden ja sähkön käytön kohtuullisuudesta, ja sivuilta löytyy informaatiota Levin jätekierrätyksen ekopisteistä. Matkailijaa rohkaistaan suosimaan kotimaisia ja paikallisia tuotteita ja kulttuuria sekä käyttämään lihasvoimaa ja Ski Bussia kohteessa liikkumiseen

Levin strategiatyössä on tunnistettu suuntaamisen tarvetta asiakkaan odotusten ja kokemuksen kehittämiseen jatkossa. Jotta asiakaskäyttäytymistä ja mielikuvia voidaan muokata vastaamaan paremmin Levin tarjontaa, on tarpeen viestiä kohteen vastuullisesta luonteesta ja rauhallisista puolista. Leviä 2030 kuvaavat sanat ovat laadukkuus, tasapaino ja yhteisö.

VAHVISTETAAN AITO LUONNE HUUMORIN- TAJUINEN LÄMMINHENKINEN VAPAUTUNUT TUNNE	VÄHENNETÄÄN ENERGINEN MENEVÄ AKTIIVINEN ROHKEA VAHVA	SÄILYTETÄÄN YSTÄVÄLLINEN POSITIIVINEN MUTKATON INNOSTAVA RENTO ELÄMYKSELLINEN	JATKOSSA LISÄKSI VASTUULLINEN MAANLÄHEINEN HUOLTA PITÄVÄ RAUHALLINEN RAIKAS TUNNE ARVOSTETTU
---	---	---	--

Kuva 13: Value Scout, kokemuksen kehitys (Eezy Flow)

5. Tavoitteet ja tahtotila

Kestävän ja vastuullisen matkailun ja liiketoiminnan kehittämisessä ei Levillä saati Kittilässä tyydytä jäämään perustasolle: kestävyys halutaan nostaa erottuvaksi kilpailutekijäksi. Kestävän matkailun suunnitelman kanssa samoihin aikoihin valmistunut *Levi on rakas – Levin strategia 2030* ja voimassa oleva *Kittilän kuntastrategia 2018–2025* linjaavat myös kestävä matkailukehittämisen toimenpiteitä. Luonto, inhimillisyys, vieraanvaraisuus ja edelläkävijyys antavat arvopohjan tekemiselle. Matkailun vastuullisuutta halutaan kehittää pitkäjänteisesti ja systemaattisesti.

Kestävän matkailun suunnitelman laatimisyhteistyössä on edelläkävijyyden lisäksi nostettu tavoitteina esille erottuvuus ja Sustainable Travel Finland -ohjelman suorittaminen kattavasti matkailukohteessa.

Miksi Levillä ja Kittilässä halutaan panostaa kestävä matkailuun?

Sisäinen, toimijoista itsestään nouseva tahtotila ja Levi 2030 -strategia ohjaavat panostuksia:

- Halu toimia oikein – missiona arktisen alueen parhaat palvelut vastuullisesti ja elämyksellisesti
- Halu olla hyvä asuinpaikka paikallisille – *Levi on koti*
- Palvelulupaus – asiakas on vieraamme, *Leviin on helppo rakastua!*
- Taloudelliset syyt ja mahdollisuudet – *kestävä, ympäri vuotinen kasvu*

Ulkoiset tekijät pakottavat/kannustavat kestävyteen:

- Rahoituskriteerit
- Ympäristömerkkien reunaehdot
- Lainsäädäntö
- Matkustusmotiivien muutokset ja trendit
- Kilpailukyky ja vetovoima

Edellä kuvatun perusteella Levin ja Kittilän yhteinen tahtotila kestävän matkailun kehittämiseksi vuoteen 2030 on tiivistetty seuraavasti:

*Levi-Kittilä on ainutlaatuinen, tasapainoinen ja laadukas matkakohde,
jota kehitetään kestävän matkailun ekosysteemi-yhteistyöllä
rohkeasti ja tavoitteellisesti,
kaiken ytimessä ajatus Levistä kotina.
Se merkitsee yhteistä vastuuta arktisen luonnon säilymisestä,
paikallisen kulttuurin ja talouden elinvoimaisuudesta sekä ihmisten*

Kestävän kehityksen tavoitteita on asetettava eri tasoille. Tarvitaan niin yritys- ja kohdekohtaisia kuin alueellisiakin toimenpiteitä, jotka ovat linjassa valtakunnallisten ja EU-tason strategisten tavoitteiden kanssa. Yhteistyötä on ajateltava laajasti, ja myös oman toimialan ulkopuoliset, matkailuun nivellyt tai muutoin alueella toimivat tahot on otettava siinä huomioon.

Lapin arktiseen matkailuekosysteemiin kuuluvat maakuntahallinnon toimijat, alueorganisaatiot, oppilaitokset, tutkimuslaitokset, kauppakamari ja yritykset. Tavoitteena on älykäs erikoistuminen, jonka avulla tuetaan talouskasvua ja sosiaalista hyvinvointia. Verkostoyhteistyöllä pyritään muun muassa hakemaan kansainvälisiä kehittämishankkeita ja rahoitusta. Esimerkiksi ajankohtainen TOURBIT-hanke edistää saavutettavuutta digitalisaation avulla. Lapin liitto on aloittanut Lapin poikittaisen ratayhteyden, Sodankylä-Kittilä-Ylläs, selvityksen laatimisen ja vie koko Lappia kohti vastuullisuutta laatimalla Lapin eri toimialoja ja sektoreita yhdistävän tiekartan Lapin vihreään kehitykseen. Tavoitteena on, että Lappiin saadaan yhteinen Green Deal -sopimus osaksi maakuntaohjelmaa.

Nyt organisoitumistaan rakentavan Kittilän ja Levin kestävän matkailun ekosysteemiin toimenpiteet lyhyen ja keskipitkän aikavälin toteutukseen ovat nousseet ekosysteemiin kuuluvilta toimijoilta (luku 6.). Edelläkävijyyteen pyrkivän tulee asettaa tavoitteet korkealle, siihen johtavat toimenpiteet vaativat kattavaa yhteistyötä ekosysteemitasolla. Edelläkävijän innovatiivisia, kestävyteen tähtääviä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi seuraavat keskusteluissa nousseet teemat

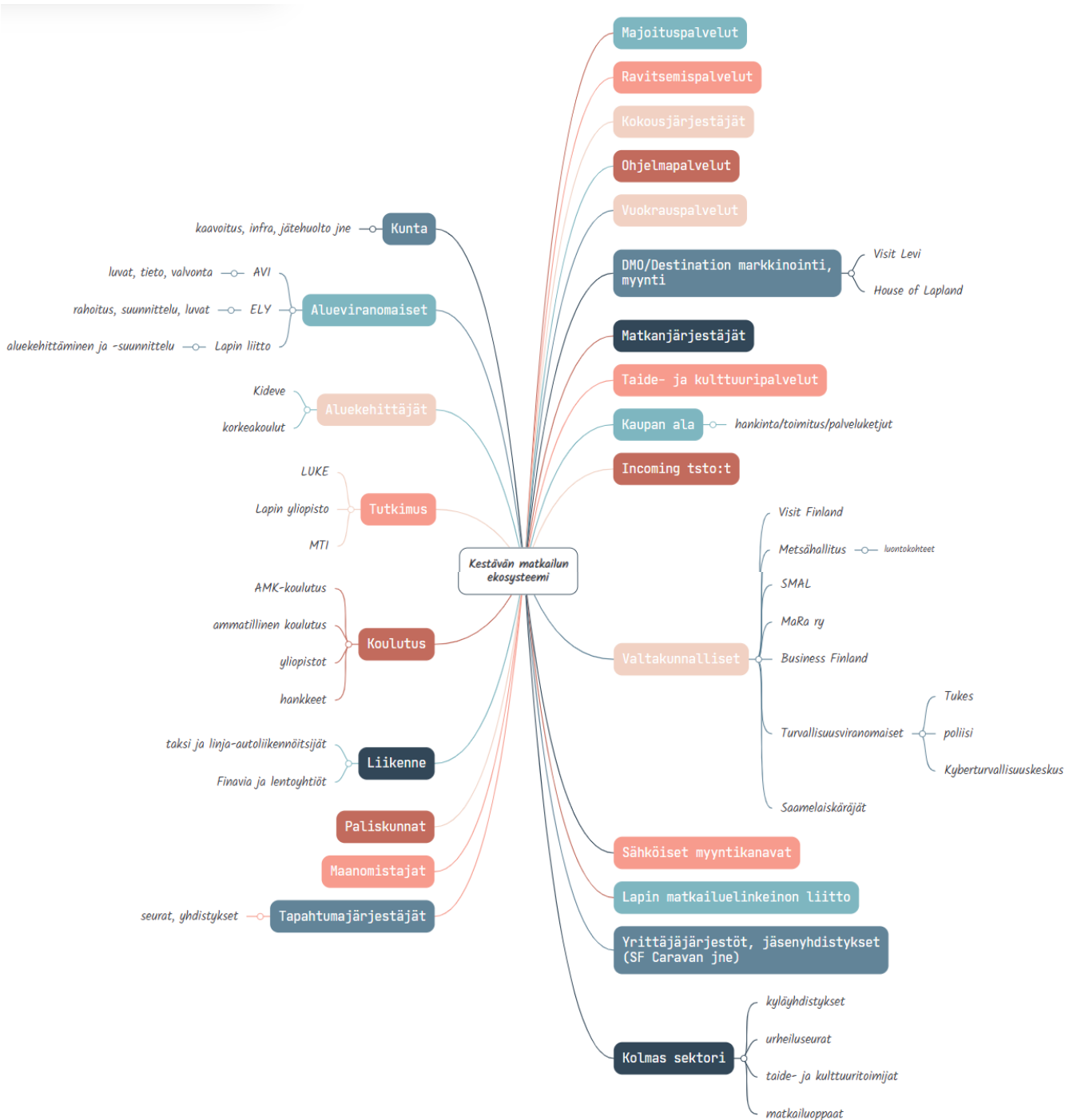
6. Levin ja Kittilän kestävän matkailun ekosysteemi

Ekosysteemit ovat yhteisen tavoitteen ympärille rakentuvia jatkuvasti kehittyviä verkostorakenteita. Kolme keskeistä ekosysteemityyppiä voidaan tunnistaa niiden erilaisten tavoitteiden perusteella: osaamis-, innovaatio- ja liiketoimintaekosysteemit. Lapin maakunnan alueella matkailuekosysteemi toimintamallia on jo rakennettu mm. Lapin liiton Arktinen matkailuekosysteemi -hankkeessa 2018–2020. Hankkeen tavoitteena on ollut tukea kestävää ja älykästä kasvua ja lisätä matkailun tuomia tuloja 1,5 miljardiin euroon ympärivuotista matkailua kehittämällä.

Levi-Kittilän matkailuekosysteemi pyrkii kohti matkailu- ja elämysmatkailun kestävyyttä eri toimialoja yhteen liittäväällä kehittämisellä. Myös liiketoiminnan kehittämisen tarpeet ovat ekosysteemille tärkeitä. Matkailuekosysteemi koostuu kaikista toimijoista, jotka nivELYvät Levin ja Kittilän matkailutoimintoihin ja matkailun kehittämiseen. Ekosysteemyhteistyö luo parhaimmillaan samasta panoksesta enemmän kuin toimijat yksinään. Jos toiminta organisoidaan hyvin, ekosysteemi muodostaa turvallisen ja idearikkaan toimintaympäristön, jossa hyödynnetään monipuolisesti jäsenten tuottamaa ajankohtaista tutkimusta ja tietoa, suunnitellaan asioita yhdessä kestävästi ja varmistetaan matkailutoiminnan hyötyjen jakautuminen laajasti. Yhteistyössä pystytään myös ratkomaan monimutkaisia ongelmia, järjestämään esimerkiksi logistisia tai hankintaketjuja yhdessä tai rakentamaan kohdekohtaisia energiaratkaisuja tai muita resurssiviisaita toimintatapoja.

Toimialarajat ylittävä yhteistyö luo monenlaisia etuja. Pienet yritykset voivat mm. laajentaa liiketoimintaa yhteistyön avulla ilman suuria riskejä ja hyödyntää ulkopuolelta tulevia innovaatioita. Isot yritykset voivat hyödyntää muiden toimijoiden täydentävää osaamista, päästä jakamaan liiketoimintariskejä sekä solmia uusia yhteistyösuhteita. Startupit voivat testata uusia ideoita, tutkimustahot voivat rakentaa uusia TKI-verkostoja sekä tavoitella monipuolisempia teknologioita tai

kehitysympäristöjä. Kolmannen sektorin toimijoille voi avautua uusia rahoitusmahdollisuuksia. Kuntien vetovoimaisuus ja innovatiivisuus voi parantua ja on mahdollista päästä hyödyntämään uusia TKI-rahoituslähteitä. Rahoittajat voivat hyötyä kilpailukykyisestä kehitysalustasta, teknisestä kehityksestä ja uusista palveluista ja niin edelleen. Matkailijoille ekosysteemyhteistyö voi näkyä laadukkaina palveluina ja yhteiskuntavastuullisena toimintana ja luontoarvojen säilymisenä. Julkishallinnon rooli tulee olla kehitystä mahdollistava, ei kontrolloiva.

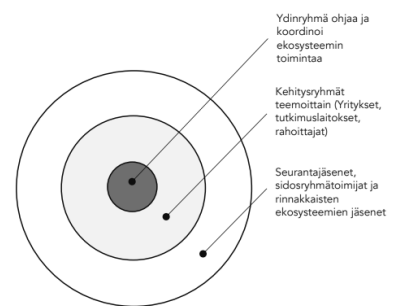

Kuva 15: Levi-Kittilän matkailuekosysteemi

Jotta ekosysteemimäinen toiminta on sujuvaa ja tuloksellista, tarvitaan yhteistyötä ohjaavia mekanismeja. Kun jäsenten tavoitteet ovat sekä niiden omia että ekosysteemin yhteisiä. Myös johtamismallin on järkevää olla kerroksellinen. Orkesterioijalla on oltava strategista osaamista tavoitteellisen ekosysteemin muodostumiseksi sekä erilaisten toimijoiden sitouttamiseksi ekosysteemin yhteiseen toimintaan. Orkestroijan on luotava uskottava iso kuva ja koottava parhaat toimijat yhteiseen tekemiseen.

Ydinryhmässä on usein globaalisti kilpailukykyinen ja hyvin verkostoitunut ekosysteemin keskus- tai veturiyritys tai useampia. Ydinryhmän toimijoilla on myös itsellään runsaasti resursseja sekä kehitysosaamista.

Ydinryhmän toimija tai toimijat kokoavat valmiin ratkaisun tai ovat ekosysteemin yhteisen ongelman omistajia. Luonnollisesti ydinryhmän toimijoiden omat ja ekosysteemin yhteisen vision pitää olla riittävän samansuuntaisia, että kehitys pääsee hyvin käyntiin ja tuottaa tavoiteltavia ratkaisuja. Kehitysryhmiin osallistuvat yritykset voivat olla kooltaan tai resursseiltaan pienempiä kuin ydinryhmän yritys/tiimi. Vaikka toimijoilla on omat tavoitteensa kehitystyöstä merkittävä osa voi olla ekosysteemin kumppaneiden kanssa yhdessä tehtävää. Seurantajäsenet ja sidosryhmätoimijat eroavat edellisistä toimijoista siinä, että ne tarjoavat pääsääntöisesti valmiita ratkaisuja ekosysteemin muille toimijoille tai vaikuttavat välillisesti ekosysteemin yhteisen tavoitteiden toteuttamiseen. Niillä ei välttämättä ole ekosysteemissä omaa kehitysagenda, mutta näillekin toimijoille ekosysteemi tarjoaa hyviä mahdollisuuksia verkostoitua ja saada asiakasreferenssejä. (Ekosysteemiopas, VTT 2020).

Kuva 16: Ekosysteemin kerroksellinen rakenne (VTT 2020)

Kittilän ja Levin kestävän matkailun ekosysteemin rakennetta hahmoteltiin lokakuussa 2022 Kipinäpäivillä pidetyssä työpajassa.

Kuva 17: Ekosysteemin rakenteen luonnos Kipinäpäiviltä 2022

Kestävyyteen liittyviä arvoja on käsitelty myös Levin strategiatyössä 2022. Keskeisiksi arvoiksi on tunnustettu luonto, inhimillisuus, vieraanvaraisuus ja edelläkävijyys. Arvojen ja strategian pohjalta nousevat myös kestäväan matkailuun tähtäävät suunnitelmat ja toimenpiteet toteuttaen strategian missiota: ”Arktisen alueen parhaat palvelut vastuullisesti ja elämyksellisesti”.

Ekosysteemin pelisäännöt

Ekosysteemin on tärkeää sopia toiminnan periaatteet, sillä toimijoiden erilaisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittaminen on kriittistä. Sovittavia asioita ovat:

- avoimuus, viestintä, yhteistyö, sitoutuminen, jatkuvuus, laatu, toiminnan painotukset
- miten toimintaan liitytään tai siitä vetäydytään
- miten osaamista ja tietoa jaetaan
- millä aikajänteellä odotetaan tuloksia ja millaisia mitattavia hyötyjä syntyy

Kestävyyden pelisääntöjen osalta voidaan päästä alkuun allekirjoittamalla Visit Finlandin Kestävän matkailun 10 periaatetta. Allekirjoittamalla toimijat *sitoutuvat työskentelemään kestävämmän matkailu-Suomen puolesta*. Periaatteet kannattaa pitää esillä toiminnassa, sillä niiden avulla voi myös viestiä sidosryhmille yhteisistä päämääristä. Kestävän matkailun periaatteet ovat:

1. Teemme reilua yhteistyötä	7. Huomioimme ilmastovaikutukset
2. Huolehdimme luonnosta	8. Viestimme avoimesti
3. Kunnioitamme kulttuuriperintöä	9. Kehitämme jatkuvasti yritystoimintaamme
4. Edistämme hyvinvointia, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa	10. Sitoudumme kestäväan matkailun periaatteisiin
5. Suosimme paikallista	
6. Panostamme turvallisuuteen ja laatuun	

Sopimisesta ja sopimuksista huolimatta ekosysteemin jäsenten on myös kestettävä epävarmuutta ja epävarmoja tavoitteita. Toimintansa aikana ekosysteemi tulee muuttumaan ja jäsenistön kokoonpano vaihtelevaan.

Kestävän matkailun ekosysteemitoinnin alkuvaiheessa on tärkeää käyttää aikaa organisoitumiseen sekä yhteisistä toimintatavoista ja tavoitteista sopimiseen.

Ydintoimijoiden roolijako

<p>KIDEVE & KITTILÄN KUNTA</p> <p>Ekosysteemin organisoituminen ja koollekutsuminen</p> <p>Valmistelut, visio, aktivointi, sopimukset, tiedotus</p> <p>Toimintaedellytysten varmistaminen</p>	<p>VISIT LEVI</p> <p>Viestintä</p> <p>Tiedotus</p> <p>Osaamisen kehittäminen</p>	<p>OLEMASSA OLEVAT YHTEISTYÖRYHMÄT/KAUPPIASYHDISTYS, YMPÄRISTÖTIIMI</p> <p>Laajemman yhteistyön rakentaminen ja ylläpito</p> <p>Ratkaisut</p>	<p>AVAINRYITYKSET</p> <p>Visio</p> <p>Aktiivisuus yhteistyössä, ideointi</p> <p>Sopimukset</p> <p>Tuotteistus</p> <p>Osaamisen lisääminen</p> <p>STF-merkki</p> <p>Investoinnit</p>
---	--	---	---

Kuva 18: Ydintoimijoiden roolijako

7. Toimenpidesuunnitelma - Solekko tehä!

Kestävän matkailun suunnitelman kehittämisteemat nojaavat Levin strategiaan ja toteuttavat sen missiota. Suunnitelman taustalla ovat myös Kittilän kuntastrategian painopisteet: yhteisöllisyys, positiivinen viestintä, hyvinvoinnin vaaliminen, viihtyisä ympäristö ja hyvät kulkuyhteydet, yritysmuotoisuus ja digitaalinen kehittäminen. Kun puhutaan koko matkailu- ja kunnan kestävästä kehittämisestä, toimenpiteisiin johtavia teemoja on paljon. Teemojen taustalla on huomioitu kaikki kolme vastuullisuuden osa-aluetta: ekologinen, taloudellinen ja sosio-kulttuurinen vastuullisuus.

Kestävän matkailun suunnitelmaa on työstetty viidessä pääteemassa:

Kuva 19: Kestävän matkailun suunnitelman viisi pääteemaa

Matkailu- ja paikallistoimijoiden valitsemat, vahvimmin painottamat toimenpiteet suunnitelman valmistelun aikana löytyvät matriiseista toteutusaika-arvioineen ja vastuunjakoineen. Esille on nostettu myös toimenpiteiden vaikuttavuus kestävän kehityksen kolmen ulottuvuuden näkökulmasta sekä mittarit kullekin toimenpiteistä.

Matkailutoimijoiden valinnat: Nämä ”tehemä heti 2023”:

TOIMENPITEET LYHYELLÄ AIKAVÄLILLÄ	2023
Vastuullisuusviestintä	▶
Henkilökunnan ja asiakkaan ohjeistaminen	▶
Kylien tapahtumien esiin nostaminen viestinnässä /kalenterissa	▶
Tiedon välittäminen julkisesta liikenteestä	▶
Lähiruuan käytön lisääminen	▶
Ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttö	▶
Paikallistuotteiden kehittäminen	▶
Energian säästötoimenpiteet	▶
Hiilijalanjalan laskenta	▶
Liikenne ratkaisujen edistäminen: työmatka /matkailualueen sis.	▶
Kompostointi, kierrättäminen	▶
Opiskelijayhteistyön lisääminen	▶
Toimijayhteistyön edistäminen	▶
Vastuullisuusryhmän perustaminen	▶
Rakennetun ympäristön laatukäsikirjan päivittäminen	▶
Sopivan sertifikaatin selvittäminen ja sertifiointin aloittaminen	▶

Teemoittaiset toimenpidesuunnitelmat

Vaikuttavuuden symbolit kestävän kehityksen näkökulmasta:	
Taloudellinen vaikuttavuus	€
Ekologinen vaikuttavuus	
Sosio-kulttuurinen vaikuttavuus	

Kehittämiskohteet	Aika	Vaikuttavuus	Vastuu	Mittari
ENERGIA, VESI, JÄTE				
Energiaomavaraisuusinvestoinnit (aurinkokeräimet, tuulivoima)	2-10	 €	ekosysteemi, yritykset	Aurinkokeräimien/ energian määrä/v
Paikallisten kierrätysratkaisujen kehittäminen	1-5	 €	kunta, yritykset, ekosysteemi	Kokeilujen määrä
Energianeuvonta-hanke	1-2		kunta	K/E tavoiteajassa

Veden- ja sähkönkulutuksen kustannusten kohdistaminen yöpyjälle loppulaskun yhteydessä (edellyttää kulutuksen seuranta)	2-5	 €	yrietykset	Seurantalaitteita hyödyntävien yritysten/laskuttavien yritysten määrä
Yritysten henkilökunnan koulutus energiansäästöön ja asiakkaan ohjeistamiseen	1-2	 €	yrietykset, Visit Levi, ekosysteemi	Hlöä/vuosi
Ikääntyneiden lomahuoneistojen korjaus energiatehokkaiksi	1-10	€ 	yrietykset	Määrä/vuosi
Lajittelupisteiden lisääminen ja erottuva ilme	1-3	 € 	yrietykset, kunta	Pisteiden määrä, Matkailijakysely: ilme
Biojätteen alueelliseen hyödyntämiseen liittyvä selvitys	1-3	 	kunta, ekosysteemi	K/E

Kehittämiskohteet LIKKUMINEN JA SAAVUTETTAVUUS	Aika	Vaikutavuus	Vastuu	Mittari
Tunturi-Lapin kestävän liikkumisen strategian toimeenpano	2-5		kunta, maakunta	Toteutetut toimet
Kolari-Levi-ratayhteys	6-10	 €	kunta, maakunta	Yhteyden toteutuminen
Paikallisliikenteen kehittäminen ympärivuotiseksi	3-5	 	kunta	Kokeilujen määrä/vuosi, käyttäjämäärät
Yhteistilaukset, julkinen liikenne	1-2	 €	yrietykset, kunta	Kokeilujen määrä/vuosi
Monikäyttöisten reittien kehittäminen	3-5	E, T, S	yrietykset, kunta, ekosysteemi	Määrä
Tunturialueiden pysäköinti-alueiden hyödyntäminen etäpysäköinnissä ja liityntäliikenteen edistäminen	1-2	 €	yrietykset, kunta, ekosysteemi	Kokeilujen määrä/tavoiteaika, pysäköintimäärät,
Jalan liikkumisen mahdollisuudet	1-5		kunta	Vertailu lähtötilanteeseen
Tiedon lisäys kompensaation mahdollisuuksista	1-2		yrietykset, kunta, ekosysteemi	Toimijakysely: tiedonsaaneiden määrä, käyttöön ottaneet %
Asiakkaiden informointi vähähiilisistä matkaketuista ja varausmahdollisuudet	1-2	 €	yrietykset, Visit Levi	Tietoa jakavien toimijoiden määrä/vuosi
Yhteiskäyttöautot	2-5		ekosysteemi, kunta	

Kehittämiskohteet MAANKÄYTTÖ, KAAVOITUS, RAKENTAMINEN	Aika	Vaikuttavuus	Vastuu	Mittari
Hybridikaavoitus: pysyvän asumisen, loma-asumisen ja etätöyön yhdistäminen	1-5	 € 	kunta, yritykset, ekosysteemi	Päivitykset/uudet kaavat
Paikallinen rakentamisen verkosto/hiilineutraali rakentaminen	1-10	 €	kunta, ekosysteemi	K/E
Autottomuuden, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	1-5		kunta, Visit Levi	Kokeilut/vuosi
Kestävyyttä korostavat ja ohjaavat rakennustapaohjeet	1-3	 €	kunta	Ohjeistuksen päivitykset
Vähähiilisen ja vastuullisen asumisen mallialue	3-10		ekosysteemi, kunta	K/E tavoiteajassa
Paikallisten materiaalien ja ylijäämämateriaalien käyttö	1-5	 €	yrietykset, ekosysteemi	% kokonais - määrästä/vuosi
Tila- ja aluevaraukset alueellisille uusiutuvan energian tuotannolle	2-5		kunta	Uudet varaukset
Opas vähähiiliseen loma-asuntoon	1-2	 €	kunta, yritykset, Visit Levi	K/E tavoiteajassa

Kehittämiskohteet TUOTEKEHITYS, PALVELUT	Aika	Vaikuttavuus	Vastuu	Mittarit
Lähiruoka näkyviin koko kohteessa	heti	 €	yrietykset, Visit Levi, ekosysteemi	Ostettujen ruoka-tuotteiden määrä/vuosi; lähiruoan osuus kokonaisuudesta esim. ravintoloissa
Matkailijoille opasteet vastuulliseen toimintatapaan kaikkialla destinaatiossa	heti-2	 	kunta, yritykset, Visit Levi	Tavoitteiden mukainen seuranta eri kohteissa. Väheneekö ei-haluttu käytös?
Lähiruuan hankinnat organisoidaan ja viestitään	1-2	€ 	Kideve, yritykset	K/E tavoiteajassa
Luodaan oma tunnistettava tuotemerkki paikallistuotteille	1-5	 €	yrietykset, kulttuuritoimijat, kylätoimijat	K/E tavoiteajassa, Tunnettuus matkailijakyselyyn
Vastuullisuusviestintä järjestelmälliseksi ja näkyväksi	1-2		yrietykset, Visit Levi, kunta	Teko kerrallaan - Levin vastuullisuusviestinnän käsikirjan käyttö/yrietysten määrä Viestien määrä/tavoiteajassa

Levin ilmasto-kompensaatiomalli	1-3	 	Kideve, yritykset	K/E Käyttömäärä tai €
Kittilän luontokohteet kartalle	heti		Visit Levi, yritykset, kunta	K/E tavoiteajassa
Levi on siisti -tapahtumat säännöllisiksi	1-2	 	yrietykset	Tapahtumat/ tavoitemäärä, Roskaamisen määrä/kg
Kierrätyksen järjestäminen mökeille	1-2		yrietykset, kunta, ekosysteemi	Kierrättävien mökkien määrä, jätemäärä
Uusi yhteistyö oppilaitosten kanssa – työvoiman saatavuus	heti-3	 €	oppilaitokset, yritykset	Laadullinen, matkailu-toimijakyselyn osana

Kehittämiskohteet KYLÄT JA PAIKALLISUUS	Aika	Vaikuttavuus	Vastuu	Mittarit
Paikallisuuteen liittyvän tarjonnan lisääminen (official local -tuoteperhe ja live like a local)	1-2	 € 	yrietykset, Visit Levi, Kideve	Paikallistuotteiden osuus koko tarjonnasta
Kylien viikko-ohjelma	1-2	 €	yrietykset, Visit Levi	Krt/v
Taiteilijoiden galleria Leville	1-2	€ 	kulttuuritoimijat, yritykset	Krt/v tai onko pysyvä toteutunut tavoiteajassa
Paikalliset persoonat esille	heti		yrietykset, Visit Levi	Nostojen määrä/vuosi
Virtuaalisuuden kehittäminen (kylien elämän kuvaus, virtuaalireitit, -oppaat/-pelit/galleriat)	2	 	kyläyhdistykset, Kideve, ekosysteemi	Määrä/vuosi peilattuna tavoitteeseen
Saavutettavuuden parantaminen reittien kautta (teemareitit, Ratsu- ja postitien kunnostaminen, rengasreitit kyliin)	3-5	 €	Kunta, Visit Levi, kyläyhdistykset, yritykset	K/E
Paikallisen kompensointimallin tuominen kyliin (kunnostukset ym)	2-3	 €	kyläyhdistykset, Visit Levi,	Mahdollisuuksien määrä/vuosi. Tukijamäärä, Laadullinen kokemus
Kyläyhdistysten tempaukset ja talkoot osaksi lomaohjelmaa	1-2	 €	yrietykset, kyläyhdistykset, Visit Levi	Määrä/vuosi
Vapaaehtoistyön lisääminen kylissä	1-2	 €	yrietykset, kyläyhdistykset	Projektien määrä/vuosi, Kylien asukkaiden palaute

TOIMENPITEIDEN PAINOPISTEET 1-2 VUOTTA

VIESTINTÄ JA TUOTEKEHITYS:

Vuonna 2023 matkailutoimijat panostavat henkilökunnan ja asiakkaan ohjeistamiseen ja vastuullisuusviestintään ”Teko kerrallaan” Levin vastuullisuusviestinnän käsikirjan avulla. Matkailijalle luodaan hyötymalli vastuullisuudesta. Lähiruuan käyttöä lisätään ja paikallistuotteita kehitetään (näistä viestitään).

ENERGIA VESI JA JÄTE

Kompostointia, kierrättämistä ja ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttöä lisätään yrityksissä. Energian säästötoimenpiteitä tehostetaan.

OSAAMISEN ja TIEDON LISÄÄMINEN

Kideve, Visit Levi ja oppilaitokset auttavat matkailutoimijoita löytämään mm. sopivat ympäristösertifikaatit, lisätietoa uusiutuvan energian ja kompensaation mahdollisuuksista. Paikallinen rakentamisen verkosto aloittaa toimintansa. Rahoituksen hakeminen kestävyttä edistäviin hankkeisiin.

TOIMENPITEIDEN PAINOPISTEET 3-5 VUOTTA

VIESTINTÄ JA TUOTEKEHITYS:

Autottomuuden ja kävelyn edistäminen matkailukohteessa. Saavutettavuuden parantaminen kyliin myös teemareittejä luomalla. Oma, tunnistettava tuotemerkki.

ENERGIA VESI JA JÄTE

Paikallinen kompensaatiomalli käyttöön. Paikalliset kierrätysratkaisut. Energiaomavaraisuusinvestoinnit – esim. maalämmön yhteishankinnat.

MAANKÄYTTÖ, KAAVOITUS JA RAKENTAMINEN

Paikallisten materiaalien käytön tehostaminen ja kierrätys. Vähähiilisen rakentamisen mallialue. Tila- ja aluevaraukset uusiutuvan energian tuotannolle.

SAAVUTETTAVUUS JA LIIKENNE

Paikallisliikenteen ratkaisut toteutukseen. Pesararadan edistäminen.

TOIMENPITEIDEN PAINOPISTEET 6-10 VUOTTA

VIESTINTÄ JA TUOTEKEHITYS

Näkyvyys edelläkävijänä.

ENERGIA, VESI JA JÄTE

Energiaomavaraisuusratkaisut käyttöön.

MAANKÄYTTÖ JA RAKENTAMINEN

Hiilineutraali rakentaminen, Vastuullisen asumisen mallialue. Tila- ja aluevaraukset uusiutuvan energian tuotannolle.

SAAVUTETTAVUUS JA LIIKENNE

Pesararadan edistäminen.

● = Koordinoituvastuu ● = Osallistumisvastuu

Roolit ja vastuut	Suunnitelman jalkautus ja seuranta	Suunnitelman toteutus	Tuotekehitys	Myynti ja markkinointi	Toiminta- ympäristön kehittäminen	Osaamisen kehittäminen	Työvoiman saatavuus	Tutkimus- toiminnan kehittäminen	Ennakointi	Edun- valvonta	Rahoitus
Visit Levi		●	●	●●		●	●		●	●	
Kideve	●●	●●	●		●	●	●		●●	●	●●
Kitilän kunta	●	●			●●		●			●●	●
Matkailu- ja tapahtuma- palveluyritykset	●	●	●●	●		●	●	●	●		
Kulttuuritoimijat		●	●	●							
Koulutus- ja tutkimuslaitokset		●				●●	●	●●	●		
Yrittäjähdytykset/ -järjestöt		●	●							●	
Lapin liitto					●				●	●	●
ELY-keskus					●				●	●	●
Leader Tunturi-Lappi					●						●
Valtakunnalliset: Visit Finland, MaRa ry.							●		●	●	
Kestävän matkailun ekosysteemi	●	●	●●	●	●	●	●	●	●	●	●

8. Vaikutukset kestävyteen eri näkökulmista

Kestävään matkailuun tähtäävät toimenpiteet saavat aikaan vaikutuksia niin paikallisesti kuin yhteiskunnallisestikin:

VAIKUTUKSET ELINKEINO- JA YRITYSTOIMINTAAN

Aktiivinen yhteistyö ja innovatiivisuus vetää puoleensa yritystoimintaa ja tukee yritysten sitoutumista alueeseen, hyvä meininki tarttuu

- Syntyy kustannussäästöjä

- Hankintapolitiikka tukee paikallista yrittämistä

SOSIO-KULTTUURISET VAIKUTUKSET

- Kyläyhteisöt pääsevät osallisiksi matkailun myönteisistä vaikutuksista

- Asukkaiden viihtyisyys ja arjen toimivuus lisääntyy

- Matkailijoiden kokema laatu paranee

TOIMINNALLISET VAIKUTUKSET

- Fyysinen ympäristö kehittyi viihtyisämmäksi ja toimivammaksi

- Turvallisuus paranee mm. liikenne- ja turvallisuuskorjausten avulla

EKOLOGISET VAIKUTUKSET

- Useat toimenpiteet edistävät vähähiilisyttä

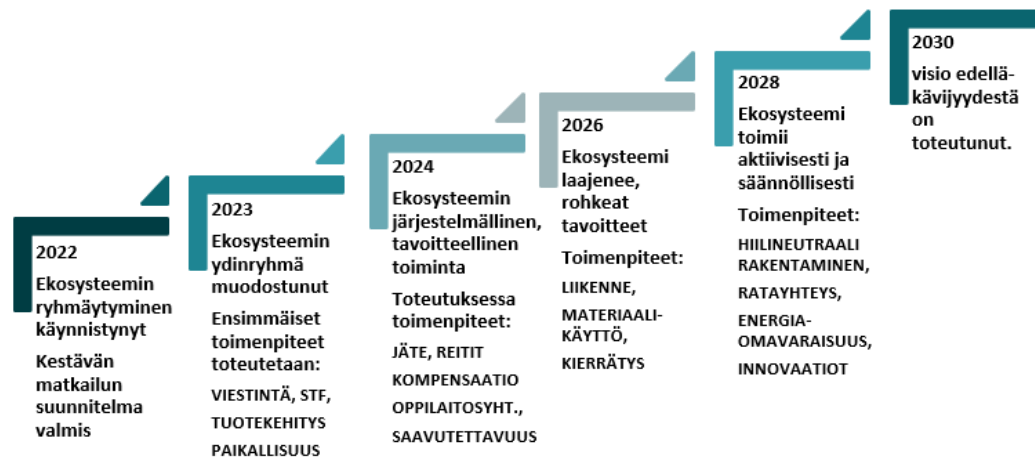
- Luontoarvoja säilytetään hyvällä ajantasaisella aluesuunnittelulla, luonnon kantokyky

- Jätteen määrä vähenee

9. Tiekartta ekosysteemiyhdistyön

Tiekartta havainnollistaa ekosysteemiyhdistyön etenemisen virstanpylväät ja tärkeimmät toimenpiteet.

Kuva 20: Ekosysteemiyhdistyön tiekartta

Kestävän matkailun ekosysteemityössä tulee tarkistaa tavoitteet vuosittain sekä tarkentaa seuranta-menetelmät ja kriteerit niin että kaikki toimijat voivat niihin sitoutua. Ekosysteemin ydinryhmään

10. Vastuullisuudesta viestiminen

Levin ja Kittilän toimijoita yhdistää rakkaus arktiseen luontoon ja elinvoimaiseen alueeseen. Vuonna 2022 julkaistu *Teko kerrallaan – Levin vastuullisuuskäsikirja* tukee matkailutoimijoita viestimään vastuullisuudesta sekä asiakkaille että verkostoilleen. Viestintä lisää avoimuutta asiakkaita, työntekijöitä, asukkaita ja yhteistyökumppaneita kohtaan. Viestintä tekee arvot ja teot näkyviksi ja vahvistaa tekojen vaikuttavuutta. Koko matkailualueen vetovoimaisuus kasvaa.

Sisäiseen vastuullisuusviestintään kuuluu työntekijöiden ohjeistaminen ja rohkaiseminen toimenpiteisiin sekä viestimiseen asiakkaalle. Kaiken ei vastuullisuustyössä tarvitse olla valmista ennen viestimistä. Yrityksestä ulospäin on tärkeää viestiä asetetuista tavoitteista ja toimenpiteistä myös kesken prosessin niin asiakkaille, paikallisille asukkaille kuin liiketoimintaverkostoillekin ja osallistaa näin eri ryhmiä yhteiselle vastuullisuuden polulle. Viestimättä jättäminen voi olla jopa vahingollista; voi syntyä väärinkäsityksiä, jos sidosryhmät eivät löydä tietoa yrityksen toiminnasta ja suunnitelmista. Onnistuessaan ulkoinen viestintä voi johtaa esimerkiksi paikallisyhteisön tai asiakkaiden vahvaan tukeen yrityksen suunnitelmissa, toteutuksissa, markkinoinnissa ja onnistumisen arvioinnissa.

Levin vastuullisuusviestinnän käsikirjan mukaisesti toimijoiden kannattaa yhtenäisen äänen aikaan saamiseksi käyttää pääviesteissään luonnon säilymiseen, yhteisöön ja tasavertaisuuteen liittyviä sisältöjä: Miten teemme työtä arktisen luonnon säilyttämiseksi, paikallisen kulttuurin ja yhteisön

elinvoiman tai tasavertaisuuden eteen? Kiinnostavia ovat aidot, myönteiset persoonat ja tapahtumat, suunnitelmat ja saavutukset. Kliseistä ja käskevää sisältöä kannattaa välttää.

Levin vastuullisuusviestinnän tueksi on luotu omat hashtagit, joita on suotavaa käyttää: [#tekokerrallaan](#), [#levilapland](#), [#arktinenluonto](#), [#puhdasluonto](#), [#purelapland](#), [#visitlevi](#), [#elinvoimainenkulttuuri](#), [#sirkankylä](#), [#lähiruoka](#), [#lähipalvelut](#), [#läheltäparasta](#), [#tasavertaisuus](#), [#meleviläiset](#).

Matkailukohdetasolla asiakkaan ohjeistamisen ja opasteiden yhtenäinen ilme on tärkeä. Syksyn 2022 työpajoissa keskusteltiin mm. tunnistettavasta, roskaamattomuuteen rohkaisevasta tarrasta eri puolilla kohdetta muun muassa jäte- ja kierrätysastioissa. Asiakasta voidaan ohjeistaa vastuulliseen käytökseen positiivisella tavalla vaikkapa kyltein ja valotauluviestein myös muualla kuin luontokohteissa. Viesteissä voivat esiintyä esimerkiksi paikallisten tuotteiden ostoon, kierrätykseen, hillittyyn energiankäyttöön, autottomaan liikkumiseen tai turvallisuuteen liittyvät teemat. Myös toivotusta toiminnasta palkitsevia kampanjoita voidaan käyttää. Yritysten jälkimarkkinoinnissa voidaan kiittää asiakasta toivotusta toiminnasta ja rohkaista esimerkiksi sesongin ulkopuoliseen vierailuun huokeammin hinnoin.

Lähteitä:

Business Finland (2022). Kestävän matkailun periaatteet [Kestävän matkailun periaatteet - Business Finland](#)

Business Finland (2022). Visit Finlandin strategia [Visit Finlandin Strategia 2022-2025 \(businessfinland.fi\)](#)

Visit Finland: [Hiilijalanjätkilaskuri](#) matkailuyrityksille.

Jamk (2021). Vastuullisuus näkyväksi – Eväitä matkailun vastuullisuusviestintään

Kideve. Levi 4 -kehittämissuunnitelma [Levi 4 -kehittämissuunnitelma | Kideve](#)

Kideve (2022). Teko kerrallaan – Levin vastuullisuusviestinnän käsikirja [pieni Levi-Teko-kerrallaan FI.pdf \(kideve.fi\)](#)

Kittilä (2018). Puhdasta kultaa - Kittilän kuntastrategia 2018-2025. [Kittilän kuntastrategia](#).

Lapin liitto (2021) Lappi Sopimus. [Lappi-sopimus - Lapin liitto](#)

Lapin liitto (2021) [Lapin liitto – Lapin matkailustrategia – päivitys koronatilanteeseen 2021](#)

Lapin materiaalipankki [Lapin materiaalipankki \(lappi.fi\)](#)

MaRa (2020). Matkailu- ja ravintola-alan tiekartta vähähiilisyteen [PowerPoint Presentation \(mara.fi\)](#)

Markkinointitoimisto Tovari (2022). [Ilmaisia kuvia Suomesta - by Markkinointitoimisto Tovari](#)

Levi (2022). Vastuullinen Levi <https://www.levi.fi/info/vastuullinen-levi>

Levi (2022). <https://www.levi.fi/info/vastuullinen-levi/paikallisuus-ja-liikkuminen>

UNWTO Tourism for SDGs [Tourism for SDGs – Welcome To The Tourism For SDGs Platform! \(tourism4sdgs.org\)](#)

Visit Finland. Sustainable Travel Finland ohjelma. [Sustainable Travel Finland - Business Finland](#)

Visit Levi (2022). Kuvapankki

Visitory (2022). [Kittilä - Majoitustilastot ja Matkailutilastot – visitory](#)

VTT (2021). [Yhdessä kestävä kasvua 17022021.pdf \(vttresearch.com\)](#)

LIITE: KESTÄVYYDEN TERMINOLOGIAA

Termi/ lyhenne	Määritelmä	Lähteitä/ lisätietoa
Kestävä kehitys	<p>Kestävä kehitys on monia eri näkökulmia leikkaava tavoite, joka jaotellaan neljään eri ulottuvuuteen: ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen. Usein käytetään myös kolmijakoa: ekologinen, taloudellinen ja sosio-kulttuurinen kestävyys.</p> <p>Kestävä kehitys on kehitystä, ”joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa” (Brundtland 1987).</p>	<p>https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys</p> <p>https://kestavakehitys.fi</p>
SDG (Sustainable Development Goals)	<p>Kestävän kehityksen tavoitteita (SDG) on yhteensä 17. Taustalla on YK:n kestävä kehitys tavoiteohjelma Agenda 2030. Se tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Kantavana periaatteena on, ettei ketään jätetä kehityksessä jälkeen.</p> 	<p>https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet</p> <p>https://www.vkliitto.fi/vk-teemat/kestavan-kehityksen-tavoitteet</p>
Kestävä matkailu	<p>Matkailua, joka huomioi nykyiset ja tulevat taloudelliset, sosiokulttuuriset ja ympäristölliset vaikutukset siten, että matkailijoiden, matkailuyritysten, matkailukohteiden, ympäristön ja paikallisväestön tarpeet on huomioitu nyt ja tulevaisuudessa.</p>	<p>https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/kestava-matkailu-lyhyesti</p>
Ekologinen kestävyys matkailussa	<p>Ekologisesti kestävä toiminnan tavoitteena on tuottaa mahdollisimman vähän haittaa ympäristölle, tuoda hyötyjä alueelle sekä varmistaa luonnon resurssien riittäminen myös tuleville sukupolville. Matkailualan yritykset vaikuttavat ekologiseen kestävyteen mm. tekemällä pitkäkestoisia energiantuotannon ratkaisuja. Matkakohteiden ja -alueiden suunnittelussa voidaan käyttää ns. kantokykyluokitusta eli laskea, kuinka paljon kulutusta alue kestää ja kuinka suurelle matkailijajoukolle voidaan rakentaa. Tällöin tarkastellaan esimerkiksi sitä, riittääkö puhdasta vettä, onko jätehuoltoa, miten energia tuotetaan, sopiiko alueen maa rakentamiselle ja häiritäkö alueen luontoa ja ekosysteemejä.</p>	<p>https://www.businessfinland.fi/48e735/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/iulkaisut/kestavan-kehityksen-yritysopas-a4-v5-web.pdf</p>
Taloudellinen kestävyys matkailussa	<p>Taloudellisella kestävyydellä ihmisen toiminta sopeutetaan luonnon ehtoihin niin, että taloudellista kehitystä ei pysäytetä, vaan matkailu edistää alueen elintason nousua. Matkailuyritys hyödyttää aluetta taloudellisesti tarjoamalla töitä paikallisille ja varmistaa näin verotulojen jäämisen omalle alueelle.</p>	

	Vastuullinen yritys toimii alueella pitkän ajan tähtämellä ja valitsee ympäristön kannalta tärkeät investoinnit nopean taloudellisen hyödyn sijasta.	
Sosio-kulttuurinen kestävyys matkailussa	Sosio-kulttuurisen kestävyuden tavoitteena on säilyttää kulttuurien moninaisuuden ja kehittymisen mahdollisuus sukupolvesta toiseen, säilyttää yhdenvertaiset mahdollisuudet elää tasapainoista elämää ja mahdollistaa hyvinvointi ja perusoikeuksien toteutuminen kaikille. Kannatetaan siis paikallisia palvelujen tuottajia ja osoitetaan arvostusta paikallisuudelle. Huolehditaan myös reiluista ja tasa-arvoisista työolosuhteista.	
STF (Sustainable Travel Finland)	Visit Finlandin maksuton ohjelma tarjoaa yrityksille ja destinaatioille kestävän matkailun kehittämisen työkalupakin, jonka avulla kestävien toimenpiteiden ja valintojen omaksuminen alueen tai yrityksen arkeen helpottuu. Ohjelman läpikäyneille, kriteerit täyttävälle yrityksille ja destinaatioille myönnetään Sustainable Travel Finland -merkki, jolla viestitään kansainvälisille matkailijoille kestävästä toiminnasta.	https://www.businesfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/sustainable-travel-finland
Vastuullinen matkailu	Kapkaupungin vastuullisen matkailun julistuksen (Cape Town Declaration, 2002) mukaan vastuullisen matkailun tarkoituksena on tehdä kohteista parempia paikkoja elää ja vieraila. Paikallisten hyvinvoinnin pitäisi aina olla ykkösjajalla. Matkailijan näkökulmasta vastuullinen matkailu on sitä, että tiedostetaan oma vastuu ja tehdään vastuullisia valintoja matkustettaessa. Vastuullinen paikallisuus matkailualueella voi tarkoittaa niitä yhteisiä toimintatapoja ja tekoja, jotka hyödyntävät paikallisia voimavaroja ja edesauttavat paikallisen yhteisön ja kulttuurin säilymistä elinvoimaisena.	https://www.reilumatkailu.fi/mita-on-reilu-matkailu/
Kestävä alue	Alueiden kestävyydellä tarkoitetaan niitä alueen ominaisuuksia, jotka liittyvät kestävä kehityksen tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. Kestävällä aluesuunnittelulla vaikutetaan alueiden kestävyteen erityisesti maankäytön, rakentamisen, liikenteen ja infrastruktuurin ratkaisulla. ”Ympäristön suunnittelu, joka tähtää maapallon elinkelpoisena säilymistä ja ihmisten välistä oikeudenmukaisuutta edistävään toteutukseen”.	https://figbc.fi/kestavan-alueen-maarittely/
Kestävä infra	Kestävän infran määritelmällä edistetään ajattelua, jossa kestävyys ymmärretään infran koko elinkaaren ja arvoketjun kestävyysnäkökulmasta. Kestävyys on kokonaisvaltaista – ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen näkökulma huomioon ottaen.	https://figbc.fi/julkaisu/kestava-infra-maarittely/
Yhdenvertainen matkailu (inclusive tourism/travel)	Yhdenvertainen, kaikille suunnattu matkailu palvelee kaikkia kuluttajaryhmiä, jotta he voivat tasa-arvoisesti ja itsenäisesti kokea ja saavuttaa mahdollisimman monipuolisia matkailuelämyksiä. Edellyttää yhteistä sosiaalista vastuuta, jossa yritykset, julkishallinto ja kansalaistoimijat toimivat yhdessä kestävyys tavoitteiden saavuttamiseksi.	https://www.businesfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/yhdenvertaisuus
Uudistava matkailu (regenerative tourism/travel)	Uudistava matkailu muuttaa ihmisiä, matkakohteita, paikallisyhteisöjä ja yhteiskuntaa. Matkailijan näkökulmasta sen voi määritellä tarkoittavan matkailua, jossa matkailija kohteessa vieraillessaan jättää kohteen paremmaksi paikaksi kuin ennen vierailuaan.	https://www.reilumatkailu.fi/mita-on-reilu-matkailu/
Kiertotalous	Kiertotaloudella tarkoitetaan sellaista tuotanto- ja kulutusmallia, jossa olemassa olevat materiaalit ja tuotteet hyödynnetään mahdollisimman pitkälle lainaamalla, vuokraamalla, uudelleen käyttämällä, korjaamalla, kunnostamalla ja kierrättämällä. Näin tuotteiden elinkaari pitenee. Käytännössä tämä merkitsee jätteen määrän vähentämistä minimiin.	https://www.europa.eu/news/finland/headlines/economy/20151201STO05603/mita-kiertotalous-on-ja-miksi-silla-on-merkitysta
Biotalous	Biotalous hyödynnetään uusiutuvia luonnonvaroja ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen sekä kehitetään ja otetaan käyttöön niihin liittyviä innovaatioita ja teknologioita. Samalla edistetään systeemistä muutosta kohti uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä uusiutumattomien sijaan.	https://www.sitra.fi/aiheet/biotalous/#biotalous-on-kestava-ratkaisu

	Osa kiertotaloutta, mutta kaikki biotalous ei ole kiertotaloutta.	
Teolliset symbioosit	Useamman yrityksen muodostama kokonaisuus, jossa yritykset tuottavat toisilleen lisäarvoa hyödyntämällä tehokkaasti toistensa sivuvirtoja, teknologiaa, osaamista tai palveluja. Parhaimmessa tapauksessa symbiooseissa syntyy kaupallisesti menestyviä korkean jalostusasteen tuotteita loppukäyttäjien tarpeisiin sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla. Osa kiertotaloutta.	https://www.motiva.fi/yritykset/verkostot/teolliset_symbioosit_fiss
Jakamistalous	Tarkoittaa uutta taloudellista ajattelutapaa, jossa mahdollisuus käyttää tavaroita, palveluita ja muita hyödykkeitä on tärkeämpää kuin niiden omistaminen. Kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: jakamiseen, vuokraamiseen sekä kierrättämiseen. Digitaaliset alustat ja applikaatiot mahdollistavat erilaisten asioiden tuottamisen, kuluttamisen ja jakamisen: ruoka, kyydit, työkalut, asunnot, harrastukset, urheiluvälineet, liikkumisvälineet jne.	https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/
Resurssi-tehokkuus	Tarkoittaa energian, raaka-aineiden, materiaalien, veden, ilman, maan ja maa-alueiden tehokasta ja kestävästä käyttöä siten, että syntyy kustannussäästöjä, positiivisia ympäristövaikutuksia ja kilpailukyky paranee. Pelkkä resurssitehokkuuden lisääminen voi johtaa resurssien käytön osaoptimointiin, mikä ei useinkaan ole resurssiviisasta.	
Resurssiviisaus	Tarkoittaa kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat ja aika) harkitusti, hyvinvointia ja kestävästä kehitystä edistävällä tavalla. Resurssitehokkuutta kokonaisvaltaisempi määritelmä.	
Materiaali-tehokkuus	Tarkoittaa sitä, että vähemmästä tuotetaan enemmän ympäristöä säästäten, tavoitteena käyttää mahdollisimman vähän materiaaleja, raaka-aineita ja energiaa. Samalla pyritään vähentämään tuotteen tai palvelun haitallisia ympäristövaikutuksia koko sen elinkaaren aikana.	https://www.ymparisto.fi/fi-kulutus-ja-tuotanto/resurssitehokkuus/materiaalitehokkuus
Ravinnekierto	Tarkoittaa maataloudessa ja koko ruokaketjussa syntyvien sivuvirtojen kuten lannan, puhdistamolietteen, biomassan ja -jätteen käsittelyä ja hyödyntämistä niin, että niiden sisältämät hyödylliset ravinteet, erityisesti fosfori ja typpi, saadaan takaisin kiertoon ja hyödynnettyä esimerkiksi lannoitteena.	https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat
Energia-tehokkuus	Tarkoittaa energian tehokasta käyttöä ja kasvihuonepäästöjen vähentämistä kustannustehokkaalla tavalla	
Cleantech	Kattaa kaikki teknologiat, tuotteet, palvelut, prosessit ja suljetut systeemit, jotka edistävät luonnonvarojen kestävästä käyttöä ja ehkäisevät tai vähentävät liiketoiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia. Ratkaisut maksimoivat materiaali-, vesi- ja energiatehokkuuden taloudellisesti ja teknologisesti.	https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/cleantech/
Uusiutuva energia	Uusiutuvalla energialla tarkoitetaan uusiutuvista, ei fossiilisista, lähteistä peräisin olevaa energiaa. Näitä ovat tuuli- ja aurinkoenergia (aurinkolämpö ja aurinkosähkö), sekä geoterminen energia, ympäristön energia, vuorovesi- ja aaltoenergia ja muu valtamerienergia, vesivoima sekä biomassa, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvä kaasua ja biokaasu.	https://figbc.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/05/GBC-V%C3%A4h%C3%A4hiilisyvyeen-sanakirja-27.5.2020.pdf
Kestävät hankinnat	Hankintoja, joissa otetaan huomioon ympäristön lisäksi myös sosiaaliset näkökohdat ja taloudellisuus. Konsepteista laajin, kattaa kaikki alla olevat.	https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojec ts/library/file_1644925659.pdf
Vihreät julkiset hankinnat	Pyritään hankkimaan tavaroita, palveluja ja töitä, joiden ympäristövaikutukset ovat pienemmät koko niiden elinkaaren ajan verrattuna vastaaviin perinteisiin hankintoihin. Osa kestäviä hankintoja - kattavat yleensä ympäristönäkökohdat, mutteivat välttämättä sosiaalisia ja/tai yhteiskunnallisia näkökulmia.	

Vähähiiliset hankinnat	Hankintoja, joissa otetaan huomioon tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikaiset kasvihuonepäästöt ja asetetaan niille vaatimuksia ja/tai vertailukriteerejä. Hiilijalanjälkeä voidaan pienentää energiatehokkuudella, uusiutuvan energian hyödyntämisellä sekä materiaalivalinnoilla.	
Innovatiiviset hankinnat	Uuden tai merkittävästi parannetun tavaran tai palvelun hankintoja, joilla parannetaan julkisen palvelun tuottavuutta, laatua, kestävyttä ja/tai vaikuttavuutta. Voivat tarkoittaa joko hankinnan kohteen tai hankintamenettelyn innovatiivisuutta.	
Kiertotalous-hankinnat	Hankintoja, joissa tuotteen tai materiaalin arvo säilyy taloudessa mahdollisimman pitkään, tuotetta voidaan käyttää tehokkaasti ja lopulta kierrättää materiaali ilman, että syntyy haitallisia ympäristö- tai terveysvaikutuksia. Hankinta sisältää myös tiedon siitä, miten tuotteen sisältämiä materiaaleja voidaan elinkaaren aikana hyödyntää ja käyttää uudelleen.	
Liiketoiminta-ekosysteemi	Verkosto, jossa erityyppiset toimijat, kuten yritykset, tutkimus-, koulutus- ja innovaatiosektori sekä julkiset toimijat, tekevät yhteistyötä yli toimialarajojen luodakseen toisiaan täydentäviä tuotteita ja palveluja tai kehittäkseen uudenlaista osaamista ja tuotantoresursseja.	https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/
Green Deal	Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Keskeisiä teemoja: <ul style="list-style-type: none"> • puhdas, edullinen ja toimitusvarma energia • teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen • energia- ja resurssitehokas rakentaminen ja kunnostaminen • myrkytön ympäristö (nollapäästötavoite) • ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja ennallistaminen • reilu, terveyttä edistävä ja ympäristöystävällinen elintarvikejärjestelmä (Farm to Fork -strategia) • kestävä ja älykäs liikkuminen. 	https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi
Vihreä siirtymä (Green transition)	Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentamista. Suomessa viitataan usein Kestävän kasvun ohjelman (ks. linkki). Vihreän siirtymän vaatimus on osa Green Dealia ja se vaikuttaa läpileikkaavasti kaikkeen rahoitukseen sekä meillä Suomessa että kansainvälisellä tasolla – julkisista rahoitusinstrumenteista aina pankkirahoitukseen ja vakuutus toimintaan. Paljon puhutaan myös digitaalisesta siirtymästä (ei automaattisesti vihreää) ja myös digivihreästä kaksoissiirtymästä.	https://vm.fi/vihrea-siirtyma https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/digital-transition_fi
Fit for 55	EU:n ilmastolakipaketti (Green Dealia konkretisoiva ohjeisto). Sisältää mm. ehdotukset lakimuutoksista, joiden avulla toteutetaan EU:n tavoite vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 55 prosentilla 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä.	https://vm.fi/euroopan-unionin-ilmastopolitiikka
EU-taksonomia	Osana Green Dealia EU on julkaissut kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmän, taksonomian , jonka avulla toiminnot voidaan tunnistaa kestäviksi. Taksonomialla edistetään EU:n ympäristötavoitteiden saavuttamista ja vihreää siirtymää ohjaamalla rahoitusta kestäviin kohteisiin. Kriteereinä käytetään DNSH-periaatetta (ks. seuraava).	https://ek.fi/ajankohdaista/uutiset/mika-ihmeen-eu-taksonomia-brysselin-toimistomme-vastaa/
DNSH (Do No Significant Harm)	DNSH (ei merkittävää haittaa) –periaate ohjaa EU:n kestävän rahoituksen kriteereitä (EU-taksonomia) ja tarkoittaa sitä, rahoitettava toiminta ei saa aiheuttaa haittaa yhdellekään kuudesta ympäristötavoitteesta (usein myös kohdistuttava yhteen niistä): <ol style="list-style-type: none"> 1. ilmastonmuutoksen hillintä 2. ilmastonmuutokseen sopeutuminen 3. vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojelu 	https://www.ymparisto.fi/fi-fi/asiointi-luvat-ja-ymparistovaikutusten-arviointi/Ei-merkittavaa-haittaa-periaate

	<p>4. siirtyminen kiertotalouteen</p> <p>5. ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen</p> <p>6. biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen</p>	
ESG	Vastuullisuus- eli ESG-raportoinnissa yritys raportoi toimintansa kolmenlaisista vaikutuksista: 1) ympäristövaikutuksista (Environmental); 2) sosiaalisista (Social) sekä taloudellisista ja hallinnollisista vaikutuksista (Governance).	https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/esg-eli-vastuullisuusraportointi/
CSR (Corporate Social Responsibility)	Yrityksen yhteiskuntavastuulla (corporate social responsibility, corporate responsibility) viitataan kestäväen kehityksen edistämiseen yrityksessä. Vastuullisen yrityksen toiminta on luotettavaa, taloudellista, yhteiskunnallisesti hyväksyttävää ja ympäristöä kunnioittavaa, ja siihen kuuluvat ihmisoikeuksien kunnioittaminen, ympäristövaikutusten arviointi, yrityksen toiminnan avoimuus ja valvonta sekä toiminnasta raportointi. Vastuullisuusperiaatteet ulottuvat myös alihankintaketjuihin ja yhteistyökumppaneihin.	https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/yhteiskuntavastuu/
GRI (Global Reporting Initiative)	GRI on kansainvälinen aloite ja yritystenvastuullisuusraportoinnin standardi. Vastuullisuusraportoinnin, jota peilataan yleensä organisaation omiin teemoihin, tehtävänä on koota yhteen paikkaan kokonaiskuva siitä, millaisia vaikutuksia yrityksen toimilla on esimerkiksi yhteiskuntaan ja ympäristöön. Valtaosa suuryrityksistä ja listayhtiöistä perustaa vastuullisuusraportointinsa GRI-standardiin.	https://www.globalreporting.org/
Elinkaariarviointi (LCA)	Elinkaariarviointi eli LCA (Life Cycle Assessment) on menetelmä tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten analysointiin ja arviointiin. Täydellinen elinkaari käsittää materiaalien hankinnan luonnosta, niiden prosessoinnin ja kuljetuksen sekä tuotteen valmistuksen, jakelun, käytön, uudelleen käytön, huollon, kierrätyksen ja hylkäämisen.	https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/tuotesuunnittelu_ja_tuotteet/elinkaariarviointi_jalanjaljet_ja_panostuotomalli
Ympäristöjalanjälki	Ympäristöjalanjälki yhdistää elinkaariarvioinnin kuvaamat erilaiset ympäristövaikutukset ja erilaiset jalanjäljet (alla). Menetelmänä on elinkaariarviointi. EU:n komissio kehittää ympäristöjalanjäljestä tuotteiden ympäristöystävällisyyden mittaria, ja on antanut suosituksen sen käytöstä*.	*http://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/product_footprint.htm
Ekologinen jalanjälki	Ekologisella jalanjäljellä tarkoitetaan maa- ja vesipinta-alaa, joka tarvitaan tuottamaan tietyn yhteisön kuluttamat resurssit ja käsittelemään tuotetut jätteet. Tyypillisesti ekologinen jalanjälki lasketaan maille tai alueille, mutta se voidaan laskea myös esimerkiksi yrityksille ja tuotteille. Laajasta määrittelystään huolimatta ekologinen jalanjälki sisältää ainoastaan biomassapohjaiset resurssit ja jätteistä hiilidioksidin.	
Hiilijalanjälki	Ihmisen toiminnan aiheuttamat ilmastopäästöt. Voidaan määrittää yritykselle, organisaatiolle, toiminnalle tai tuotteelle. Huomioi hiilidioksidipäästöjen lisäksi myös muut merkittävät kasvihuonekaasupäästöt, kuten metaanin ja typpioksiduulin.	https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/hiilijalanjalji/
Hiilikädenjälki	Tuotteen, prosessin tai palvelun ilmastohyödyt eli päästövähennyspotentiaali käyttäjälle. Sitä voi luoda niin valtio, yritys, yhdistys kuin yksittäinen ihminen. Kun esimerkiksi yritys tuottaa hiilikädenjälkeä asiakkaalleen, asiakas pystyy alentamaan omaa hiilijalanjälkeään. Korostaa myönteisiä päästövaikutuksia tulevaisuudessa, hiilijalanjälki taas keskittyy kielteisiin päästövaikutuksiin nyt.	https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/hiilikadenjalji/
Hiilinielu	Luonnollinen ilmiö tai prosessi, joka sitoo hiilidioksidia. Hiilinielu voi olla joko luonnollinen (kuten kasvava metsä), kemiallinen (kuten sementin karbonisoituminen) tai keinotekoinen (kehitettävät teknologiat). Luonnon hiilinielua ovat <ul style="list-style-type: none"> • valtameret (absorboivat noin puolet päästöistä) • metsät ja kasvillisuus (fotosynteesi) • jäätiköt 	https://www.mtk.fi/ilmastosanasto https://figbc.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/05/GBC-V%C3%A4h%C3%A4hiilisyvyeen-sanakirja-27.5.2020.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> • maaperä (pieniä määriä, maatalousmaat yleensä hiililähde) 	
Hiilivarasto	Hiilen muoto, jossa se on sitoutuneena esimerkiksi puussa tai muussa biomassassa, eikä siis ole vapaana ilmakehässä. Esimerkiksi kasvit ovat hiilivarasto, mutta tämän hiilivaraston koko voi muuttua. Kun kasvit kasvavat, myös niiden sisältämä hiilivarasto kasvaa. Tällöin kasvi toimii myös hiilinieluna. Jos kasvi ei kasva, se on silti hiilivarasto. Jos kasvi taas lahoaa, se palauttaa hiiltä ilmakehään, jolloin se on hiilinielun vastakohta eli hiilen lähde ja sen sisältämä hiilivarasto pienenee.	https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/hiilivarasto/ https://forest.fi/fi/sanasto/hiilinielu-hiilivarasto-carbon-sink-carbon-storage/
Biodiversiteetti	Biodiversiteetti tarkoittaa elollisen luonnon monimuotoisuutta, joka turvaa elämän edellytykset maapallolla. Lajien monimuotoisuutta mitataan tavallisimmin jollakin alueella tai jossakin ekosysteemissä esiintyvien lajien lukumäärällä.	https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/
Ilmasto-kompensaatio	Ilmastokompensaatioissa kompensoidaan ilmastopäästöjä investoimalla hankkeisiin, jotka on yksinomaan kehitetty vähentämään päästöjä muualla, esim. hiilinieluja vahvistamalla tai uusiutuvia energialähteitä lisäämällä.	https://figbc.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/05/GBC-V%C3%A4h%C3%A4hiilisyysdeen-sanakirja-27.5.2020.pdf
Ekologinen kompensaatio	Ihmisen toiminnasta luonnon monimuotoisuudelle toisaalla aiheutunut haitta hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta jossain muualla. Monimuotoisuuden lisääminen voi olla esimerkiksi vaurioituneen ekosysteemin kunnostamista tai uhanalaisten, harvinaisten tai ekosysteemin kannalta tärkeiden lajien elinolosuhteiden parantamista.	https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/ekologinen-kompensaatio/

Vähähiilisyysdeen sanakirja: <https://figbc.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/05/GBC-V%C3%A4h%C3%A4hiilisyysdeen-sanakirja-27.5.2020.pdf>

MTK:n ilmastosanasto: <https://www.mtk.fi/ilmastosanastoa>

Toimijat	Hyödyt ekosysteemistä	Arvo ekosysteemille
Isot yritykset	<ul style="list-style-type: none"> - Uudet ideat, perspektiivit ja innovaatiot yrityksen ulkopuolelta - Uusien yhteistyösuhteiden rakentaminen liiketoiminnan laajentamiseksi tai skaalaamiseksi - Muiden toimijoiden täydentävän osaamisen hyödyntäminen - Teknologia- ja liiketoimintarisien jakaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Liiketoimintaekosysteemin ajurina ekosysteemitavoitteissa ja muissa alueissa vakiintuneiden yritysverkostojen kanssa - Yhteydet asiakkaisiin ja kyky skaalata ja kaupallistaa ratkaisuja laajemmalla alueella - Mahdollisuus investoida aikaa ja resursseja ekosysteemin toimintoihin
Pienet yritykset	<ul style="list-style-type: none"> - Uudet ideat, perspektiivit ja innovaatiot yritysten ulkopuolelta - Laajentaa liiketoimintaa yhteistyön avulla ilman suuria riskejä - Yhteydet asiakkaisiin ja kyky skaalata ja kaupallistaa ratkaisuja 	<ul style="list-style-type: none"> - Tiettyjen osa-alueiden erityisosaaminen - Uuden osaamisen, palvelu- ja tuoteinnovaatioiden tuominen nopeasti muiden hyödynnettäväksi
Start-upit	<ul style="list-style-type: none"> - Uudet ideat, perspektiivit ja innovaatiot yritysten ulkopuolelta - Uusien ideoiden ja ratkaisujen nopea testaaminen ekosysteemissä - Mahdollisuus liiketoiminnan skaalaukseen uusien yhteistyökumppaneiden kautta 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusia ajatuksia, ratkaisuja ja skaalautuvia liiketoimintamalleja - Mahdollisuus ottaa riskejä ja kokeilla uusia ratkaisuja ja lähestymistapoja - Tavoittaa uusia asiakkaita uusien kanavoiden ja teknologioiden kautta
Koealueet ja living labs	<ul style="list-style-type: none"> - Kilpailukykyinen, tehokas ja houkutteleva liiketoiminta-, työskentely- ja testausalusta - Rahallinen tai muu arvo datan ja oivallusten tuottamisella - Toimiminen kustannustehokkaana yhteiskehittämisen alustana 	<ul style="list-style-type: none"> - Testialustoja, infrastruktuuria ja käyttäjiä ekosysteemille - Uutta tietoa, dataa ja oivalluksia tutkijoille ja kehitystarkoituksiin - Palautetta kehitetyistä ratkaisuista tai palveluista
Tutkimustahot/ Tutkimusorganisaatiot	<ul style="list-style-type: none"> - Laajentaa tutkimusportfoliota uusien yhteistyökumppaneiden kautta - Rakentaa uusia verkostoja ja yhteistyötä T&K alueilla - Uusien taitojen, kyvykkyyksien ja tietotaidon saavuttaminen ekosysteemistä - Teknologiaiden, työkalujen ja datan saavuttaminen - Tutkimus- ja kehitysympäristöjen, infrastruktuurien ja käyttäjien saavuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Tutkimusosaamista ja tietotaitoa sekä kansainvälisiä tutkimusverkostoja - Teknologiaita, testialustoja, työkaluja ja dataa ekosysteemille
Kolmas sektori	<ul style="list-style-type: none"> - Taitojen, kyvykkyyksien ja tietotaidon saavuttaminen - Uusien rahoitusmahdollisuuksien avautuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ymmärrys asiakkuuksista ja kansalaisten tarpeista - Testialustat ja käyttäjät ekosysteemeille
Kaupungit	<ul style="list-style-type: none"> - Tuki ja osaaminen (osaamiskeskittymät) kaupunkiyhteisön kyvykkyyksien vahvistamiselle - Luo edellytykset kaupunkiyhteisön palvelujen innovatiiviselle kehittämiselle - Kaupunkien vetovoiman paraneminen - Uusien TKI-rahoituslähteiden hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollistaa ekosysteemin yhteistyön: lupaprosessit, kaupunkilaisten osallistaminen, omien toimintojen avaaminen & asiakkaana toimiminen - Ymmärrys asiakkuuksista ja kansalaisten tarpeista ml. asiakasdata innovaatioiden kehittämiseksi - Aktiivinen yhteiskehittäminen, toimii ekosysteemin neutraalina orkestraattorina ja koordinaattorina. - Kutsuu yhteen eri tahoja ja tarjoaa kehitysympäristöjä yhteistyön tueksi.
Rahoittajat ja muut sidosryhmätoimijat	<ul style="list-style-type: none"> - Yksityiset rahoittajat: Lyhyen tai pitkän aikavälin sijoitetun pääoman tuotto T&K toiminnasta - Kilpailukykyinen, tehokas ja houkutteleva liiketoiminta- ja kehitysalusta - Julkiset rahoittajat: tekninen kehitys ja uudet palvelut; kansainvälinen kasvuvuorointiyritysten laajentuminen - Paikallisen kilpailuasetelman edistäminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla - Mahdollisuudet tutkia uusia sääntelykeinoja ja viitekehäisiä testiympäristöissä 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekosysteemin T&K-toiminnan investointi - Tarjoaa TKI-toimintaa suosivia alustoja ja kehitysympäristöjä - Julkiset rahoittajat: Testialustojen yhteiskehittäminen ja luominen; Osaaminen liiketoiminnan skaalaamisessa ja tehokas kaupallistaminen - Vaikuttajat ja lainsäätäjät: Edesauttaa innovointikäytäntöjen luomista kansallisella ja Euroopan tasolla

LIITE: Työpajoissa arvotetut kestävän matkailun toimenpiteet

Liikkuminen ja saavutettavuus

JOHTAMINEN JA EDISTÄMISEKINOT

- Tunturi-Lapin kestävän liikkumisen strategian hyödyntäminen ja toimeenpano
- Valtakunnallisten ja maakunnallisten MaaS –hankkeiden hyödyntäminen ja niihin osallistuminen
- Monikäyttöisten reittien kehittäminen
- Moottoriturujen aktiviteettien päästöjen vähentäminen

INVESTOINNIT JA KEHITTÄMINEN

- Materiaalikuljetusten logistiikkakeskus
- Kolari-Ylläs-Levi –ratayhteys
- Lentoliikenteen sähköistymiskehitys
- Kestävän liikkumisen palveluiden kehittäminen: ilmastoystävälliset tankkauspisteet (biokaasu, sähkölataus, vety)
- Tunturialueiden parkkialueiden hyödyntäminen etäpysäköinnissä ja liityntäliikenteen edistäminen Levin keskustaan (=autottomuuden vähentäminen)

MATKAILUALUEEN SAAVUTETTAVUUS

- Älykkäiden ja vähähiilisten matkaketurvavaihtoehtojen esiintuominen, suosittelu ja varausmahdollisuuksien kehittäminen asiakkaille (mm. kimpakyytialustat, yhteistilaukset, julkinen liikenne)
- Matkaketurjan hiilidioksidipäästöjen kompensointimahdollisuus varausilanteessa -> paikalliset kompensointikohteet (ml. hiilinielut, energiatehokkuuskampanjat tms.)

EKOLOGISET LIIKKUMISKONSEPTIT

- Paikallisiikenteen kehittäminen ympärivuotisesti
- Mökkipyöräjärjestelmän kehittäminen
- Jalankulkumahdollisuuksien parantaminen, päästötön liikkuminen, potkurit, potkulaudat
- Yhteiskäyttöautojen sekä vertaisvuokrauspalveluiden kehittäminen
- Pyöräilymatkailureittien kehittäminen kyliin sekä muihin vetovoimakohteisiin (bikepacking)

Energia, vesi ja jäte

VIESTINTÄ JA OHJEISTUKSET
Toimijoiden kannustaminen uusiutuvan energian käyttöön
Yritysten tukeminen erilaisten tukimuotojen hyödyntämisessä energia- ja muihin vihreisiin investointeihin
Sähköenergian alkuperän viestintä
Tietopakettit ja ohjeistukset energian- ja vedensäästämöhdöllisuuksista matkailijoille, yritysten henkilöstölle, vastuullisuusohjeet myös laiteohjeisiin. Valinta jo varausvaiheessa
Erottuvat, yhdenmukaiset siisteysohjeistukset ja -vinkit koko alueelle
Yritysten henkilökunnan koulutus lajitteluun, energiansäästöön ja asiakkaan ohjeistamiseen
EKOSYSTEEMI JA YHTEISTYÖ
Roskien keräyskampanjat ja -tapahtumat (paikalliset/matkailijat)
Paikallisten kierrätysratkaisujen kehittäminen
Biojätteen keräily-yhteistyö
Kertakäyttöasteiosta luopuminen matkailuuyrityksissä ja tapahtumissa
Ympäristömerkityt pesuaineet ja paperit normiksi
Ruokahävikki alas: mittaaminen, ohjeistus ja viestintä tuloksista (keittiöt & asiakkaat)
Muovien käytön minimointi yrityksissä ja kunnassa

KEHITTÄMINEN JA INNOVAATIOT
Selvitys aurinkoenergian potentiaalista alueella
Levi edelläkävijäksi tuuli- ja aurinkovoimassa (innovaatiot, lentotuulivoima jne.)
Veden- ja sähkönkulutuksen kustannusten kohdistaminen yöpyjälle loppulaskun yhteydessä (edellyttää digiloikkaa, mm. kulutuksen seurantamahdollisuutta myös yöpyjälle).
Hiilijalanjaljen laskennan ulottaminen koko mökkikantaan
Biojätteen alueelliseen hyödyntämiseen liittyvä selvitys (ravintolat, julkiset keittiöt, kotitaloudet, huskytilat, poronlanta jne.)
Vaarallisen ja SER-jätteen sekä muovin ja biojätteen keräys kuntoon
Yhtenäinen ja erottuva ilme keräyspisteisiin, jäteastioihin ja roskiksiin (esteettisyys, "brändi")
INVESTOINNIT
Hajautetut hybridijärjestelmät ja varajärjestelmät esim. tonttikokonaisuuksittain
Energiatehokas ja älykäs ulkovaistus (turvallisuus, esteettömyys, mahdollisuus yhdistää valaistuksyksikköihin muita toimintoja).
Kiinteistökohtainen energiankulutuksen seuranta alueelle
Ikääntyneen lomahuoneistokannan peruskorjaus energiatehokkaaksi
Lajittelupisteiden määrän lisääminen ja toiminnan laatu
Energiaomavaraisuusinvestoinnit: esim. oma tuulivoimapaisto, aurinkokeräimet lentokentällä ja suuryrksiköiden katoilla

Maankäyttö, kaavoitus ja rakentaminen

OPPAAT JA OHJEISTUKSET
Levin ja Kittilän rakennetun ympäristön laatukäsikirjan (RYLK) päivitys vihreän siirtymän mahdollisuuksilla
Kestävyttä korostavat ja ohjaavat rakentamistapaohjeet ja opas: materiaalivalinnat, energiatehokkuus, energiaomavaraisuus, yms.
Opas vähähiiliseen loma-asuntoon: aktiivointi ja kampanjointi
Ilmastokestävän kaavoitus (KILVA) –työkalun ja tarkistuslistan käyttöönotto maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa
VÄHÄHIILISEN RAKENTAMISEN KOKONAISRATKAISUT JA INNOVAATIOT
Vähähiilisen ja vastuullisen asumisen mallialue (hybridikäyttö: asuin-, etätö ja loma) yritysten ja kunnan yhteistyönä
Kestävyttä korostavien rakentamistapaohjeiden konseptointi ja aktiivointi asuin- ja matkailurakentamisessa
Vähähiilisten ja kierrätysmateriaalien lisääminen kaikessa rakentamisessa
Paikallisten materiaalien ja ylijäämämateriaalien käyttö ja kierrätys
Älykäs kaava-alueiden esirakentaminen (skaalautuvuusmahdollisuudet)

SUUNNITTELU JA OHJAUSKEINOT
Autottomuuden, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen
Tila- ja aluevaraukset alueellisille uusiutuvan energian tuotannolle (mm. tuulivoima, aurinkoenergia, hybridiratkaisut)
Hiilinielujen tunnistaminen, suojele ja lisääminen, päästökompensointi
Hybridikaavoitus: pysyvän asumisen, loma-asumisen sekä etätöyön yhdistäminen
Alueellisten älykkäiden energia- ja dataverkkojen sekä energian varastoinnin mahdollistaminen
Rakennusten sijoittelu ja tonttijaot uusiutuvien energialähteiden käyttömahdollisuuksien perusteella
EKOSYSTEEMIN JA YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN
Paikallinen rakentamisen verkosto vauhdittamaan hiilineutraalia rakentamista: kestävät hankinnat, kiertotaloushankinnat, vastuulliset materiaalihankintaketjut, luonnonkivipotentiaalin hyödyntäminen
Paikallisen luonnonkivipotentiaalin kehittäminen

Vastuullinen liiketoiminta- tuotekehitys, palvelut ja ruoka

VASTUULLINEN RUOKA, AIDOT TARINAT, KODINOMAINEN KYLÄYHTEISÖ	VASTUULLINEN MATKAILUN TUOTEJOHTAMINEN
Linjaukset hankintoihin; kunta ja avainyritykset eivät osta xx palveluita yritykseltä, jolla ei ole sertifikaattia	Luodaan Levi-Kittilän vastuullisuusverkosto
Lähiruuan hankinnat organisoidaan ja viestitään esim. Lapin Ruokapiste.	Luodaan oma tunnistettava tuotemerkki. *omilta kyliltä tms.
Lähiruoka tuodaan näkyviin koko kohteessa, sekä kaupoissa että ravintoloissa + teemallisen paikallistuottajien ruokatapahtuman avulla.	Levin oma palkinto; vuoden vastuullisuusteko palkitaan lisänäkyvyydellä <u>tm</u> .
Vastuullisuusviestinnästä tehdään järjestelmällistä ja näkyvää (muista vastuullisuusviestinnän käsikirja), viestinnälle kasvot aidoin tarinoin, Asiakaslupauksen sisältö löytyy sitoutuneiden yritysten sivuilta.	Levi-Kittilässä mitataan matkailutoiminnan vaikutukset säännöllisesti: matkailutoimialan henkilökunnan ja paikallisten ääni ja osallistaminen.
Järjestetään yhteistyössä kierrätys mökeille. Kompostitoimija?	Matkailuekosysteemiin kuuluvien kaikkien yritysten tietoutta kasvatetaan.
Kylät ja kylien tapahtumat nostetaan esiin ja ohjelmaan sekä suunnitteluun.	Luodaan Vastuullinen yrittäjyys ja investoinnit Levillä ja Kittilässä –ohjeistus uusille toimijoille. (<u>Kideve</u>)
Inklusiivisuus huomioidaan aina palveluiden kehittämisessä ja siitä viestitään (esteettömyys, LGBTQ, erityisryhmät)	Luodaan Levin ilmastokompensaatiomallin yrityksille ja matkailijoille
Yhteistyöstä oppilaitosten kanssa tulee säännöllistä: Levin oma oppimisyksikkö ruokapalveluiden ammattitutkinnolle <u>tms</u> ? Yhteistyö tukee työvoiman saatavuutta ja sertifikaattityötä matkailuyrityksissä.	Matkailualueen turvallisuustaso mitataan vuosittain
Taide- ja kulttuuritoimijayhteistyötä lisätään kaikessa palvelutuotannossa.	ELÄMYKSELLINEN LUONTO JA LUONNONILMIÖT
	Matkailijoille opasteet vastuulliseen toimintatapaan kaikkialla <u>destinaatiossa</u>
	Vahvistetaan digitalisointia luontokohteissa: tieto, löydettävyyys, luvat.
	Matkailueläinten kriteeristöt otetaan käyttöön.
	Levi on siisti -Plogging tapahtumat säännöllisiksi: roskamaraton, roskahiihdot.
	Luonnonmukaisuus valitaan ensisijaiseksi reittien luomisessa
	Ennallistamiskohteita osoitetaan kiinnostuneille.
	Kittilän luontokohteet nostetaan kartalle.